

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Західноукраїнський національний університет
Навчально-науковий інститут інноватики, природокористування та
інфраструктури
Кафедра бізнес-аналітики та інноваційного інжинірингу

КУРИЛЕНКО Сніжана Андріївна

Аналітичний інструментарій управління
активами підприємства / Analytical tools for
enterprise asset management

Спеціальність: 071 – облік і оподаткування
Освітньо-професійна програма – Бізнес-аналітика та управління інноваційними
системами

Кваліфікаційна робота

Виконала студентка групи
ОБАМ-21
С. А. Куриленко

Науковий керівник:
д. е. н., доц. Царук В. Ю.

Кваліфікаційну роботу
допущено до захисту

“ ____ ” _____ 20 ____ р.

Завідувач кафедри
_____ Р. Ф. Бруханський

ТЕРНОПІЛЬ - 2022

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ АКТИВАМИ ПІДПРИЄМСТВА.....	5
1.1. Зміст активів та особливості їх використання в діяльності підприємства.....	5
1.2. Сутність управління активами підприємства.....	23
Висновки до розділу 1.....	28
РОЗДІЛ 2. МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ АНАЛІЗУ АКТИВІВ ПІДПРИЄМСТВА.....	30
2.1. Системний підхід до аналізу активів підприємства.....	30
2.2. Методичні підходи до аналізу майна суб'єкта господарювання.....	48
Висновки до розділу 2.....	53
РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ ОПТИМІЗАЦІЇ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ АКТИВІВ ПІДПРИЄМСТВА.....	55
3.1. Оцінка ефективності використання активів підприємства.....	55
3.2. Оцінка використання необоротних активів підприємства.....	61
3.3. Шляхи покращання ефективності використання оборотних активів підприємства.....	65
Висновки до розділу 3.....	69
ВИСНОВКИ.....	71
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	74
ДОДАТКИ.....	81

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Сьогодення сучасної економіки вимагає від підприємств постійної оцінки рівня свого фінансового стану. Оцінка фінансового стану дозволяє зробити висновки про стан фінансових ресурсів підприємства, визначити рівень його ділової активності, імідж підприємства в цілому, ступінь ліквідності та платоспроможності, встановити, наскільки надійним його вважають партнери, постачальники та покупці. Фінансове становище підприємства - це найважливіша комплексна категорія, що дозволяє визначити ступінь ефективності своєї діяльності у час, і навіть спрогнозувати в перспективу.

Сьогодні для підвищення конкурентоспроможності підприємству мало лише аналізувати фінансовий стан. Більшою мірою на конкурентоспроможність впливає вміння раціонально розпоряджатися наявними у підприємства ресурсами та капіталом. Виробництво продукції, її реалізація, а також діяльність суб'єкта господарювання в цілому може здійснюватися тільки за рахунок наявних у нього активів. Формування кінцевого результату діяльності підприємства – прибутку чи збитку – цілком і повністю залежить від структури активів, їх складу та обсягу. Отже, ефективне та раціональне управління активами є практично життєвою необхідністю будь-якого підприємства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Розгляду окремих аспектів аналізу активів підприємства присвячені праці вітчизняних науковців таких, як Н. М. Бондар, Б. С. Кругляк, Т. П. Бондар, О. Б. Зайцева, А. І. Ковальов, Т. Н. Бабченко, Н. М. Бондар, Е. Н. Домбровська, Н. Ю. Єршова, О. І. Линник, С. Ф. Покропивний та ін., що відзначаються фрагментарністю та розкривають в основному загальнотеоретичні аспекти управління та аналізу активів підприємства. Однак, незважаючи на значну кількість досліджень, питання ефективності управління активами підприємства та встановлення вимог і підходів до них потребує детальнішого вивчення.

Мета роботи є визначення та систематизація підходів до методики аналізу

активів підприємства, виявлення резервів та обґрунтування управлінських рішень у відповідності до сучасних вимог підприємств.

Для досягнення даної мети передбачається вирішення наступних завдань;

- дослідити зміст активів та особливості їх використання в діяльності підприємства;
- визначити суть управління активами;
- опрацювати методичні підходи до аналізу активів підприємства
- дослідити методичні аспекти оцінки ефективності використання активів підприємства;
- дослідити методичні аспекти оцінки використання необоротних активів підприємства;
- визначити шляхи покращання ефективності використання оборотних активів підприємства.

Об’єктом дослідження є визначення та вдосконалення системи управління активами підприємства в сучасних умовах господарювання.

Предметом дослідження виступають теоретичні та практичні аспекти аналізу активів в умовах цифровізації економічних процесів.

Апробація результатів виконання кваліфікаційної роботи. Основні положення випускної кваліфікаційної роботи пройшли апробацію на X Національній науково-практичній конференції «Наука і бізнес: проблеми, перспективи та інновації в умовах воєнного стану» (м. Тернопіль, 10 листопада 2022 р.).

Робота містить вступ, три розділи, висновки, список використаних джерел. Основний зміст роботи викладено на 73 сторінках друкованого тексту, в тому числі 11 таблиць, 16 рисунків, 75 джерел використаної літератури.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ АКТИВАМИ ПІДПРИЄМСТВА

1.1. Зміст активів та особливості їх використання в діяльності підприємства

На сьогоднішній день фінансова стійкість і хороший фінансовий стан є основними показниками, які характеризують підприємство як ефективно функціонуюче в умовах ринкової економіки. Як правило, на рівень фінансового стану впливає характер і якість майна, що є у власності суб'єкта господарювання, розмір доходу, отриманого від вкладеного в активи капіталу, а також раціональність використання майнового потенціалу в умовах обмежених фінансових ресурсів. Отже, щоб управління фінансами на підприємстві було ефективним, необхідно чітко розуміти сутність активів підприємства, знати принципові відмінності між їх основними видами. Крім того, важливо мати уявлення про те, як рухаються активи на підприємстві, іншими словами, як здійснюється їх обіг. Усе це дозволить об'єктивно та розумно підійти до процесу формування та реалізації політики управління активами, яка безпосередньо впливатиме на фінансовий стан суб'єкта господарювання, його позицію на ринку, кредитоспроможність та конкурентоспроможність. Таким чином, поглиблене вивчення теоретичних питань щодо активів є досить важливою та актуальною проблемою сьогодні.

Метою нашого дослідження є визначення сутності активів підприємства, конкретизація понять «необоротні активи» та «оборотні активи», удосконалення схеми обігу активів, а також проведення порівняльної характеристики необоротні та оборотні активи підприємства.

Будь-яке підприємство, щоб забезпечити ефективність своєї діяльності, змушене здійснювати ефективне управління активами. Проте, перш ніж вживати

будь-яких заходів для досягнення поставленої мети, необхідно чітко усвідомити сутність активів підприємства як економічної категорії.

Слід зазначити, що на сьогоднішній день у працях різних авторів, як вітчизняних, так і зарубіжних, категорія «активи підприємства» всебічно не досліджена. Існує багато визначень цього поняття, але єдиного підходу як такого немає. Характерно також, що кожен автор у своїй інтерпретації відображає ті сутнісні характеристики, які вважає найбільш суттєвими. У зв'язку з цим категорію «активи підприємства» можна трактувати як абстрактне поняття, що має форму соціально-економічних відносин.

«Активи підприємства — це засоби, які забезпечують грошові надходження їх власнику у вигляді як прямих платежів (прибуток, дивіденди, орендна плата тощо), так і прихованих платежів для збільшення вартості підприємства, нерухомого майна, акції тощо» [12, с. 258].

Ряд авторів під активами пропонують розуміти «майно, що належить організації чи фізичній особі, має грошову оцінку, здатне приносити дохід та інші економічні вигоди в результаті минулих подій» [20, с. 106].

І. Бланк зазначає, що «активи підприємства — це контрольовані ним економічні ресурси, сформовані за рахунок вкладеного в них капіталу, що характеризуються детермінованою вартістю, продуктивністю і здатністю приносити дохід, постійний оборот яких у процесі використання пов'язане з фактором часу, ризику та ліквідності» [11, с. 153]. Також цей автор у своїй книзі «Управління фінансовою стабілізацією підприємства» визначає активи як «економічні ресурси підприємства у формі сукупної вартості майна, що використовується в господарській діяльності з метою отримання прибутку» [11, с. 259].

Ця економічна категорія характеризує наявні ресурси підприємства, які використовуються у фінансово-господарській діяльності для досягнення мети, і відповідно відображаються в балансі.

Як видно з наведених роз'яснень, активи — це майно та боргові зобов'язання боржників, виражене у вартісному виразі, яке є у розпорядженні підприємства та забезпечує його майбутні доходи.

Проаналізувавши літературу, ми дійшли висновку, що поняття активів відображено в таких економічних категоріях, як кошти, економічні ресурси, майно, матеріальні речі та майно. Отже, для дослідження сутності активів підприємства необхідно проаналізувати зазначені характеристики. Результати аналізу подаємо у вигляді рисунка 1.1.

Як і будь-яке інше комплексне поняття, активи – це сукупність складових його елементів, що мають певну структуру. На рис. 1.2 подано склад активів компанії.

Таким чином, можна зробити висновок, що активи підприємства можна визначити на основі інтерпретації притаманних їм характеристик. Ці характеристики притаманні активам як об'єкту, що підлягає управлінню. Не можна сказати, що виокремлення окремих складових активів дозволить зберегти їх здатність приносити дохід. Ефективне управління активами має базуватися на знанні їх класифікації. Аналіз літератури показав, що активи поділяються за низкою ознак, і ряд авторів подають їх по-своєму. Найбільш поширеною є класифікація, представлена І. О. Бланком. Це пов'язано з тим, що він найбільш повний. Проте ми вважаємо, що запропонована автором класифікація потребує доповнення. Результати дослідження представлені у вигляді таблиці 1.1.

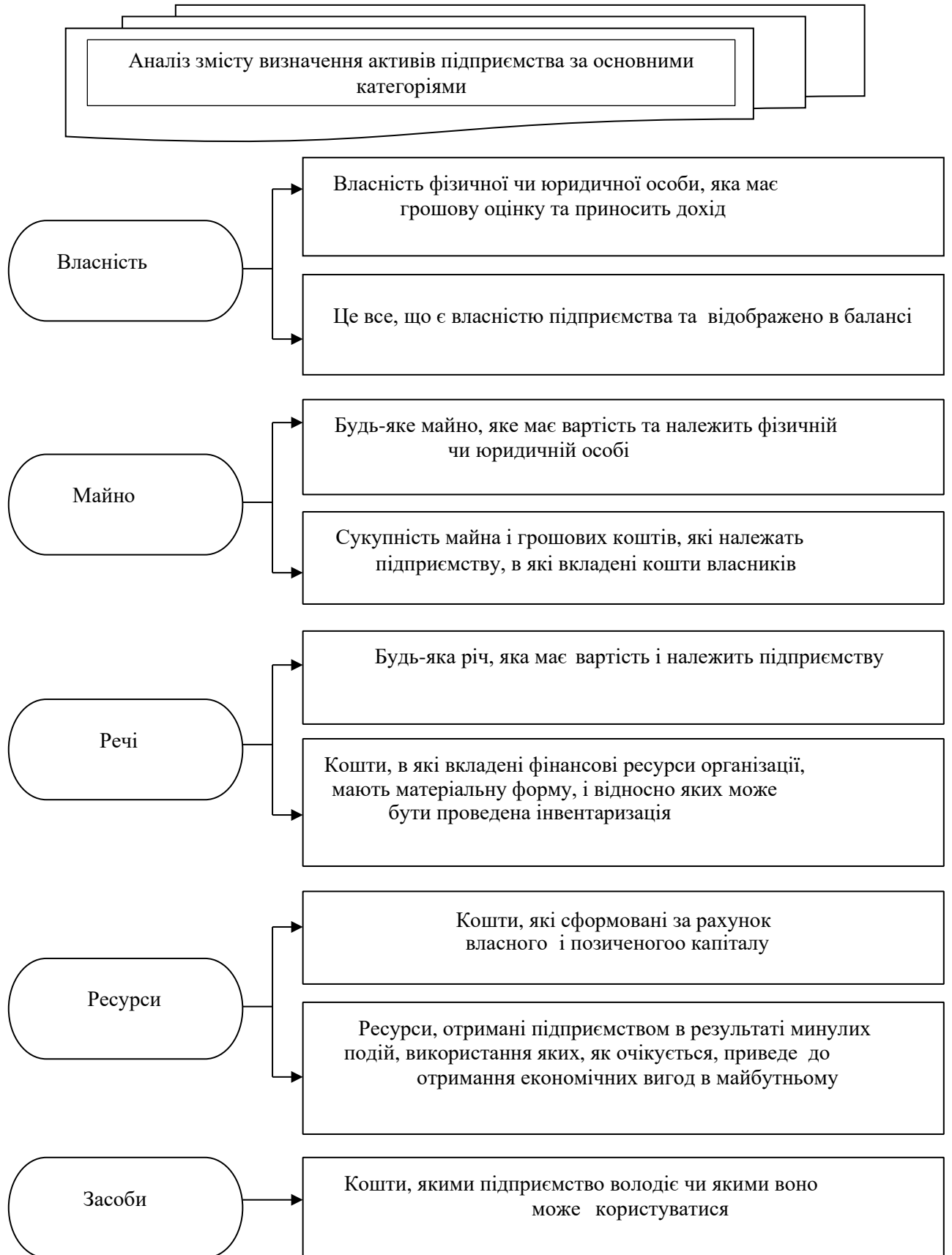

Рис. 1.1. Аналіз сутності визначення активів підприємства за основними категоріями

Рис. 1.2. Склад активів (майно) підприємства

Таблиця 1.1

Класифікація активів підприємства*

Класифікаційна ознака	Види активів
За формами функціонування	– матеріальні активи; – нематеріальні активи; – фінансові активи;
За характером участі в процесі діяльності	– оборотні активи; – основні засоби;
Швидкість обороту	– менше 1 року; – більше 1 року;
За характером службової діяльності	– операційні активи; – інвестиційні активи;
За характером фінансових джерел формування активів	– валові активи; – чисті активи;
За характером власності	– власні активи; – предмети оренди; – подаровані активи;
За ступенем об'єднання активів	– окремі активи; – група активів; – загальний набір активів;
За ступенем ліквідності	– абсолютно ліквідні активи; – високоліквідні активи; – середньоліквідні активи; – низьколіквідні активи; – неліквідні активи;
За місцем розташування активів по відношенню до підприємства	– внутрішні активи; – зовнішні активи в дорозі; – зовнішні активи, що знаходяться на зберіганні;
За формою залучення капіталу	– готівка; – майнові внески;
Походження капіталу	– активи, що фінансуються за рахунок власного зовнішнього капіталу; – активи, що фінансуються за рахунок власного внутрішнього капіталу; – боргові активи;
За правовим статусом власників капіталу	– власний капітал; позиковий капітал; – в тому числі: – позичковий капітал; – залучений капітал.

* Сформовано на основі [11].

Така класифікація активів наводиться в багатьох джерелах. Враховуючи використання наведеної систематизації активів, можна вдосконалити процес управління ними. Перш за все, це стосується ефективності формування грошового потоку; також на основі наведеної вище класифікації можна оцінити ризики, притаманні певним активам. Крім того, на основі вивчення інвестиційного та фінансового ринків, а також тенденцій зростання чи падіння вартості активів можна визначити можливість їх використання.

Розглянемо більш детально класифікацію активів, запропоновану в таблиці 1. Перша класифікаційна ознака – за формою функціонування – дозволяє виділити такі види активів, як матеріальні, нематеріальні та фінансові.

1. «Матеріальні активи характеризують майнові цінності підприємства, що мають речову матеріальну форму. До складу матеріальних активів компанії входять:

- основні засоби;
- незавершене будівництво;
- обладнання, призначене для монтажу;
- виробничі запаси сировини та напівфабрикатів;
- запаси малоцінних і швидкозношуваних предметів;
- обсяг незавершеного виробництва;
- запаси готової продукції, призначеної для реалізації;
- інші види матеріальних цінностей» [8, с. 64].

2. «Нематеріальні активи характеризують майнові цінності підприємства, які не мають матеріальної форми, але беруть участь у господарській діяльності та приносять прибуток» [9, с. 196].

3. Фінансові активи, які «характеризують майнові цінності підприємства у вигляді грошових коштів, грошових і фінансових інструментів, що належать підприємству. Основні фінансові активи компанії включають:

- грошові кошти в національній валюті;

- грошові кошти в іноземній валюті;
- дебіторська заборгованість у всіх її формах;
- короткострокові фінансові вкладення;
- довгострокові фінансові інвестиції» [14, с. 153].

Наступна класифікаційна ознака – за характером участі в процесі діяльності – активи поділяються на оборотні та необоротні.

1. «Оборотні (оборотні) активи характеризують сукупність майнових цінностей підприємства, які обслуговують поточну виробничо-комерційну діяльність підприємства і повністю використовуються протягом одного операційного циклу» [14, с. 147]. «Відмінною рисою оборотних засобів є те, що термін їх експлуатації на підприємстві не перевищує одного року або операційного циклу (якщо він більше одного року). Елементами оборотних активів є: «резерви; податок на додану вартість з придбаних цінностей; дебіторська заборгованість; фінансові інвестиції; грошові кошти та їх еквіваленти; інші оборотні активи» [30, с. 210–212]. «Необоротні активи характеризують сукупність майнових цінностей підприємства, неодноразово беруть участь у процесі окремих циклів господарської діяльності та частинами переносять використану вартість на продукцію. На практиці до них відносяться майнові цінності (активи) усіх видів зі строком використання більше одного року та мінімальною вартістю, встановленою відповідними правовими нормами» [17, с. 694]. У складі необоротних активів підприємства враховуються: «нематеріальні активи; результати досліджень і розробок; Нематеріальні пошукові активи; основні засоби; вигідні інвестиції в матеріальні цінності; фінансові інвестиції; Відстрочені податкові активи; інші необоротні активи» [17, с. 696-698].

В якості наступної класифікаційної ознаки ми запропонували розподіл активів за швидкістю обороту. Необхідність виділення цієї ознаки обґрунтована тим, що в Україні дебіторська заборгованість, яка віднесена до оборотних активів, може бути як короткостроковою, так і довгостроковою. Отже, період

його обігу може перевищувати один рік або операційний цикл, що суперечить основній ознаці оборотних активів. У зв'язку з цим з точки зору швидкості обігу доцільніше розглядати активи з терміном обігу менше 1 року і більше 1 року.

«За характером обслуговування видів діяльності підприємства активи поділяються на два види – операційні та інвестиційні» [23, 11].

1. «Операційні засоби — це сукупність майнових цінностей, які безпосередньо використовуються у виробничо- комерційній (операційній) діяльності підприємства з метою отримання прибутку від операційної діяльності» [21, с. 346].

«До складу оборотних засобів підприємства входять: «виробничі основні засоби; нематеріальні активи, які обслуговують операційний процес; оборотні активи (їх сукупність за винятком короткострокових фінансових вкладень)» [21, с. 347].

2. «Інвестиційні активи характеризують сукупність майнових цінностей підприємства, пов'язаних із здійсненням ним інвестиційної діяльності.

До складу інвестиційних активів підприємства входять: незавершені капітальні вкладення; обладнання, призначене для монтажу; довгострокові фінансові вкладення; короткострокові фінансові інвестиції» [13, с. 155].

За характером фінансових джерел формування активів виділяють:

1. «Валові активи являють собою сукупність майнових вартостей підприємства, сформованих за рахунок власного та позикового капіталу, залученого для фінансування господарської діяльності» [13, с. 155].

2. «Чисті активи характеризують вартість майнових цінностей підприємства, сформованих виключно за рахунок його власного капіталу» [13, с. 155].

За такою класифікаційною ознакою – за характером власності на активи – розрізняють:

1. «Власні активи. До них належать активи підприємства, які перебувають у його постійному володінні та відображаються на його балансі» [15, с. 184].

2. «Об'єкти оренди. До них належать активи підприємства, які перебувають у його тимчасовому володінні згідно з укладеними договорами оренди (лізингу)» [15, с. 185].

3. «Засоби, що використовуються безоплатно, характеризують майнові цінності, безоплатно передані підприємству в тимчасове господарське користування іншими суб'єктами господарювання. Ці активи також не відображаються в балансі підприємства» [14, с. 431].

За ступенем консолідації активи можна розділити на такі групи:

1. «Окремі активи — це вид майнових цінностей, що є єдиним мінімально деталізованим об'єктом господарського відання. До них належать готівка в касі; придбана підприємством окрема частка; конкретний вид нематеріальних активів» [22, с. 431].

2. «Група активів характеризує частину майнових цінностей, що є об'єктом інтегрованого функціонального управління, організованого за єдиними принципами та підпорядкованого єдиній фінансовій політиці» [20, с. 58].

3. «Загальна сукупність активів підприємства характеризує їх загальний склад, який використовує підприємство. Така сукупність активів підприємства характеризується терміном «цілісний майновий комплекс», який визначається як господарський об'єкт із завершеним циклом виробництва і реалізації продукції, оцінка активів якого та управління ними здійснюється в комплексі» [17, с. 373].

За ступенем ліквідності активи підприємства поділяються на такі види:

1. «Активи в абсолютно ліквідній формі, що характеризують майнову вартість підприємства, не потребують продажу і є готовими платіжними засобами» [13, с. 156].

2. «Високоліквідні активи, що характеризують групу цінностей майна підприємства, які можуть бути швидко конвертовані в готівку (зазвичай протягом одного місяця) без істотних втрат поточної ринкової вартості з метою забезпечення своєчасних платежів за поточними фінансовими зобов'язаннями.

3. Середньоліквідні активи, що характеризують групу майнових цінностей підприємства, які можуть бути перетворені в готівку без істотної втрати їх поточної ринкової вартості протягом періоду від одного до шести місяців.

4. Низьколіквідні активи, що представляють собою групу майнових цінностей підприємства, які можуть бути перетворені в готівку без втрати поточної ринкової вартості лише через значний проміжок часу (від півроку і більше)» [13, с.157].

5. «Неліквідні активи, що характеризують окремі види майнових цінностей підприємства, які не можуть бути реалізовані самостійно)» [23, с. 36].

За розташуванням активів щодо підприємства можна виділити:

1. «Внутрішні активи, які «характеризують майнові цінності підприємства, розташовані безпосередньо на його території» [18, с. 136].

2. Зовнішні активи в дорозі – характеризують майнові цінності підприємства, які йому належать, але фактично не знаходяться на його території. Вони або відправляються за призначенням (наприклад, в банк, якщо кошти вийшли з каси, але ще не надійшли на розрахунковий рахунок), або прямують на підприємство (якщо кошти надійшли). списано з банківського рахунку, але в касу ще не надійшло).

3. Зовнішні активи, що перебувають на зберіганні – характеризують майнові цінності підприємства, які йому належать, але фактично перебувають у розпорядженні інших осіб (наприклад, майно, надане в оренду чи оренду).

За формою залучення капіталу активи поділяються на:

1. Грошові кошти, до яких належать:

- грошові кошти, призначені для поточних платежів і вкладень у короткострокові цінні папери;
- кошти, призначені за цільовим призначенням і на непередбачені витрати.

2. Майнові внески, які загалом поділяються на грошові та цінні папери.

За походженням капіталу ряд авторів визначають активи, що фінансуються з внутрішніх джерел, і фінансуються із зовнішніх джерел. Проте такий розподіл вважаємо недоцільним, оскільки він не передає всієї специфіки формування капіталу, що використовується для фінансування активів. У зв'язку з цим ми пропонуємо наступні види активів, розподілених за походженням капіталу:

1. Активи, сформовані за рахунок власного зовнішнього капіталу. Під власним зовнішнім капіталом мається на увазі капітал, сформований за рахунок внесків засновників до статутного фонду при організації підприємства.

2. Активи, сформовані за рахунок власного капіталу. Під власним внутрішнім капіталом розуміємо капітал, який формується в процесі діяльності підприємства (дооцінка необоротних активів, нерозподілений прибуток, додатковий капітал).

3. Залучені капітали — це активи, придбані підприємством за рахунок коштів, отриманих у кредит (як короткостроковий, так і довгостроковий), а також придбані з відстрочкою платежу від постачальників.

За правовим статусом власників активи можуть формуватися за рахунок різних видів капіталу. До них належать:

1. Власний капітал (статутний капітал, прибуток, статутний капітал, резервний капітал)

2. Позиковий капітал, до якого необхідно віднести позиковий і позиковий капітал.

Отже, виходячи з детальної класифікації видів активів підприємства, можна зробити висновок, що ця економічна категорія є досить багатогранною. Крім

того, не можна вважати наведену класифікацію досконалою та беззаперечною, оскільки з деякими її положеннями можна не погоджуватися, а якщо підходити до розгляду активів з різних точок зору, то цю класифікацію можна доповнювати та розвивати далі.

Як показує практика, ефективність діяльності підприємства залежить не стільки від кількості активів, які є в його розпорядженні, скільки від уміння використовувати їх таким чином, щоб вони приносили максимальний дохід. У зв'язку з тим, що найпоширенішою ознакою класифікації активів підприємства є їх поділ залежно від участі в процесі діяльності, що також відображається в балансі, детальне вивчення особливостей необоротних і оборотних активів стає особливо важливим.

Відомо, що оборотні та необоротні активи підприємства перебувають у постійному русі, переходячи з однієї форми в іншу, змінюючи свій економічний зміст і тим самим дозволяючи суб'єкту господарювання безперервно здійснювати свою діяльність, систематично виконуючи поставлені завдання та досягаючи стратегічних цілей. Такий рух активів називається кругообігом. Кругообіг активів – складний процес, що складається з кругообігу необоротних і оборотних активів, які можна розглядати окремо. Для наочності наведемо процес обороту активів підприємства на рисунку 1.3.

На першому етапі кругообігу активи перетворюються на готову продукцію. Це відбувається в процесі виробництва, в якому сировина і матеріали за допомогою необоротних активів перетворюються на продукцію, яка згодом буде реалізована покупцям. На цьому етапі оборотні активи у вигляді виробничих запасів повністю витрачаються і змінюють свою форму. Необоротні активи, в свою чергу, є неспоживними. Інакше кажучи, оборотні активи є предметом праці, а необоротні — засобом.

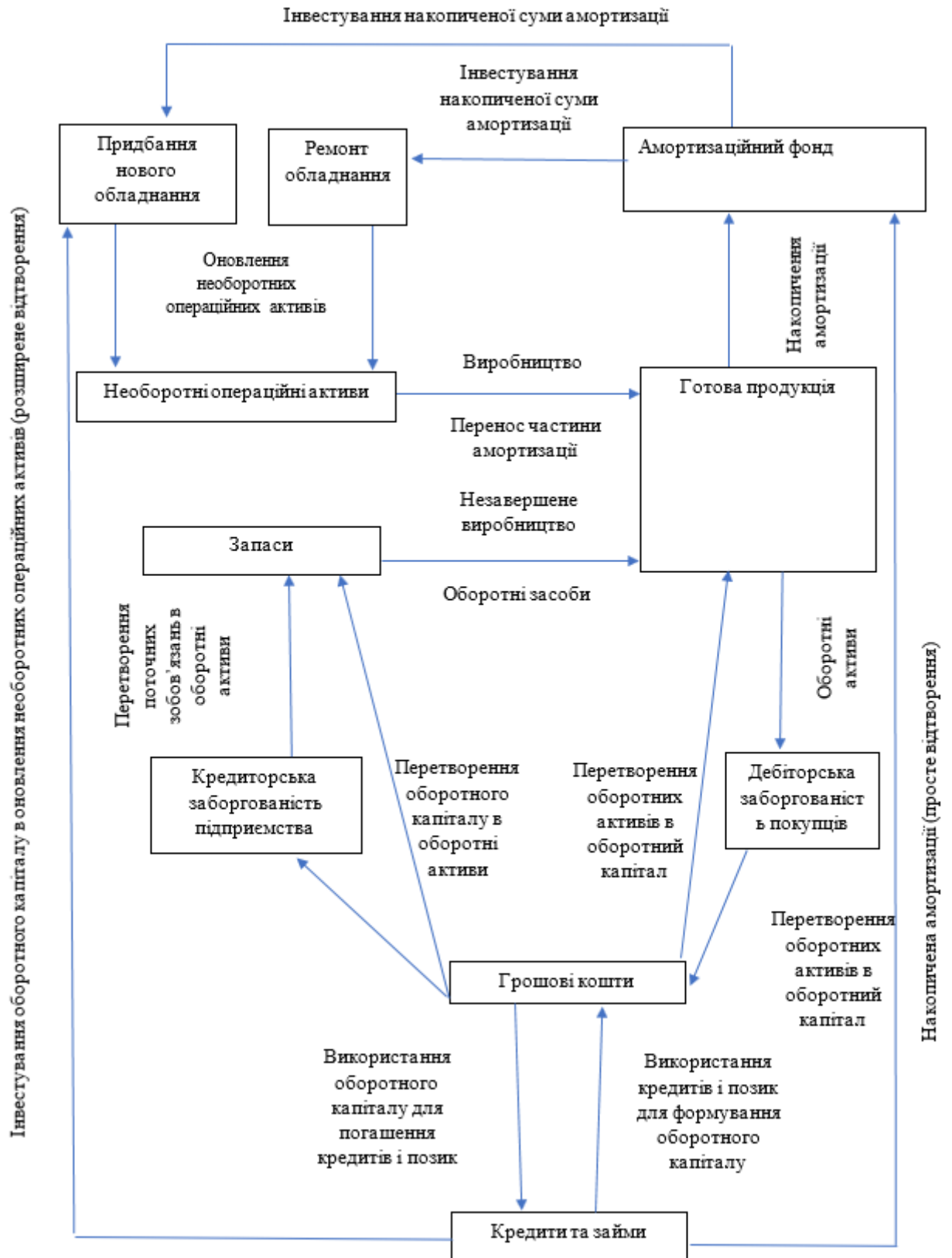

Рис. 1.3. Оборот коштів підприємства.

Якщо говорити про вартість активів, задіяних у процесі виробництва і готової продукції, то можна відзначити, що вартість запасів повністю переноситься на виготовлену продукцію, отже, можна судити про наявність оборотних коштів на цій стадії кругообігу. Щодо необоротних активів, то внаслідок їх основної властивості – неспоживності – вони підлягають амортизації протягом строку корисного використання. Отже, участь необоротних активів у процесі виробництва призводить до їх знецінення та амортизації. У зв'язку з цим починається перенесення частини вартості необоротних активів на вироблену продукцію, яка в процесі її реалізації та безпосередньої оплати буде відшкодована підприємству, щоб виробник мав можливість актуалізувати необоротні активи. операційні активи.

Другий етап кругообігу активів пов'язаний зі збутом і реалізацією готової продукції. «Оплатити його можна двома способами: з відстрочкою платежу та оплатою безпосередньо в день отримання товару покупцем. Таким чином, підприємство формує оборотні активи, як реальні (якщо оплата здійснюється негайно і кошти зараховуються на рахунок підприємства), так і боргові (якщо продукція реалізується з відстрочкою платежу і виникає дебіторська заборгованість)» [25, с. 198]. У першому випадку підприємство перетворює оборотні кошти в оборотні, а в другому — оборотні кошти не змінюють своєї форми. Але при виконанні боржниками своїх зобов'язань перед підприємством оборотні кошти також перетворюються в оборотні.

Щодо перетворення необоротних активів, то на етапі реалізації продукції воно проявляється у вигляді накопичення амортизації, яка у разі виникнення дебіторської заборгованості спрямовується до так званого амортизаційного фонду. З амортизаційного фонду накопичена амортизація у вигляді власних коштів підприємства при простому відтворенні спрямовуватиметься на ремонт і модернізацію діючого обладнання, а при розширеному відтворенні — на придбання нового. Найчастіше амортизація, накопичена за рахунок дебіторської заборгованості, залучається до простого відтворення, а кошти, отримані

підприємством у результаті реалізації готової продукції, використовуються для розширеного виробництва. Так чи інакше кошти амортизаційного фонду у вигляді накопиченої амортизації інвестуються в оновлення необоротних активів, що є завершальним етапом у процесі кругообігу необоротних активів.

«Подальша трансформація оборотних активів стосується фінансового циклу підприємства (іншими словами, кругообігу грошових потоків)» [25, с. 198]. Оборотні кошти, які є в розпорядженні суб'єкта господарювання, можуть бути використані різними способами.

Перше використання оборотних коштів пов'язане з погашенням кредитів і позик, якщо такі є. Якщо підприємство за відсутності необхідної суми власних коштів змушене вдаватися до позикових ресурсів, то відбувається зворотний процес: кредити та позики формують оборотні кошти підприємства.

Оборотні кошти також можна використовувати для оновлення необоротних операційних активів. У цьому випадку кошти цільово використовуються для придбання нової техніки, тим самим беручи участь у розширеному відтворенні підприємства.

Найбільш істотне використання оборотних коштів підприємства пов'язане з придбанням виробничих запасів, які можуть бути використані в подальшому виробничому циклі. Якщо продукція закупається без виникнення кредитних відносин з постачальником, то розрахунки здійснюються за допомогою грошових коштів, а оборотні кошти перетворюються в оборотні активи. Якщо сировина і матеріали закупаються в кредит, то оборотні кошти у вигляді грошових коштів спочатку використовуються для погашення поточних зобов'язань, а після виконання підприємством своїх зобов'язань трансформуються в оборотні активи. Таким чином, ця стадія є завершальною стадією кругообігу оборотних активів і водночас початковою стадією наступного обороту.

На основі проведеного дослідження можна зробити висновок, що кругообіг активів підприємства є досить складним процесом, який складається з багатьох

етапів та етапів перетворення активів одного виду в інший. Його специфіка пояснюється специфікою окремого обігу необоротних і оборотних активів.

Вивчивши сутність необоротних і оборотних активів, визначивши їх основні характеристики та специфіку обігу на підприємстві, необхідно провести порівняльну характеристику активів з метою повного розуміння їх особливостей. Для наочності наведемо порівняльну характеристику необоротних і оборотних активів у вигляді таблиці 1.2.

Таблиця 1.2

Порівняльна характеристика необоротних та оборотних активів

<i>Необоротні активи</i>	<i>Оборотні активи</i>
Термін обороту активів	
Більше 1 року	До 1 року
Сфера, яку обслуговують активи	
Виробництво	
Інвестиційна сфера Операційна діяльність	Сфера реалізації Фінансова сфера
Форма подання	
Матеріальна форма	
Нематеріальна форма	Грошова форма
Специфіка обороту активів	
Характеризується перенесенням вартості деяких операційних необоротних активів на інші	Характеризується безперервними видами перетворення активів з одного виду на суібq
Вплив галузевої специфіки підприємства на формування і управління активами	
Залежить від галузі експлуатації	Не залежить від галузі експлуатації
Цілі управління активами	
Підвищення ефективності використання	
Забезпечення своєчасного оновлення	Формування необхідного об'єму Оптимізація складу

* Складено за [25].

Перша відмінність між необоротними і оборотними активами полягає в різному терміні обігу. Крім того, різні території, які обслуговують активи. Так,

необоротні активи обслуговують переважно інвестиційну та операційну діяльність підприємства, а оборотні забезпечують здійснення реалізації виробленої продукції та функціонування фінансової сфери діяльності. Проте обидва види активів обслуговують виробничий сектор, що є для них схожою рисою.

Речову форму можуть мати як необоротні, так і оборотні активи. Приклади необоротних активів включають обладнання або будівлі; оборотні – запаси, призначені для виробництва. Однак необоротні активи також можуть мати нематеріальну форму, представлену у вигляді прав на користування чи ліцензій тощо. Оборотні активи представлені переважно в грошовій формі.

У ході дослідження кругообігу активів виявлено їх специфіку: кругообіг необоротних активів характеризується перенесенням вартості одних видів операційних необоротних активів на інші (у вигляді збільшення у собівартості готової продукції за рахунок накопиченої амортизації та створення амортизаційного фонду), а кругообіг оборотних активів полягає в безперервному перетворенні активів з одного виду в інший.

Галузева специфіка підприємства по-різному впливає на формування та управління активами. Отже, необоротні активи схильні до впливу галузевої специфіки, оскільки підприємства, що працюють в одній сфері, відчують потребу в необоротних активах таких видів, які практично не важливі для підприємства, що працює в іншій сфері. Оборотні активи практично не зазнають впливу галузі діяльності, оскільки вони представлені в основному грошовими коштами та їх еквівалентами, фінансовими інвестиціями, дебіторською заборгованістю, яка має грошову форму відображення.

І, нарешті, останній знак порівняння – завдання управління активами – схожі для обох типів. У першу чергу фінансовий менеджмент має бути спрямований на підвищення ефективності використання як необоротних, так і оборотних активів. Це покращить рівень фінансового стану в цілому. Управління необоротними активами доповнюється таким завданням, як

забезпечення своєчасного оновлення. Це зумовлено необхідністю систематичного і постійного накопичення амортизаційного фонду з метою формування власних ресурсів для оновлення вже зношених фондів. Управління оборотними активами має бути спрямоване на формування необхідного обсягу та оптимізацію їх структури з метою підвищення ефективності їх використання.

На підставі проведеного дослідження можна зробити висновок, що активи є однією з найважливіших економічних категорій, які визначають вектор розвитку суб'єкта господарювання. Через різноманітність видів і форм активів, які може мати підприємство, процес управління ними є складним і багатогранним, оскільки для досягнення найкращого результату необхідно враховувати всі особливості та специфічні якості активів..

Удосконалення механізму здійснення кругообігу активів має важливе практичне значення, оскільки дає наочне уявлення про всі можливі варіанти перетворення необоротних і оборотних активів, тим самим полегшуючи процес управління ними.

1.2. Сутність управління активами підприємства

Активи підприємства є інструментом, який дозволяє організації здійснювати свою діяльність. Роль активів особливо актуальна в умовах фінансової нестабільності. Управління необоротними активами необхідне для забезпечення своєчасного та ефективного використання та оновлення.

«Необоротні активи піддаються фізичному зношуванню та потребують постійної заміни та оновлення з метою виробництва високоякісної продукції. Позитивний вплив на результати фінансової діяльності підприємства забезпечує управління оборотними активами» [11].

У зв'язку з тим, що питання управління активами промислового підприємства є важливими, цей напрямок управління протягом багатьох років ретельно досліджується вченими та економістами. Аналіз теоретичних підходів до

управління активами підприємства виявляє дві протилежні тенденції досліджень. З одного боку, представлена сфера менеджменту досліджена багатогранно, що, безсумнівно, має як наукове, так і практичне значення. З іншого боку, управління активами перетворилося на фрагментовану галузь знань, яка характеризується відсутністю цілісного розуміння актуальних проблем дослідження.

Мета нашого дослідження – вивчити особливості управління активами підприємства з метою його економічного оздоровлення.

Результатом даного дослідження є розробка підходу до аналізу активів промислового підприємства та визначення комплексу завдань ефективного управління активами.

Вивчення питань управління активами необхідно починати з визначення поняття «активи».

Як вважає М. В. Беспалов, «активи – це такі кошти, які надійшли підприємству в управління внаслідок успішної господарської діяльності. Іншими словами, це сукупність майнових активів будь-якого суб'єкта господарювання» [12].

На думку Н. І. Морозко, «активи – це майно підприємства, що складається з матеріальних, фінансових і нематеріальних активів. До фінансових активів належать грошові активи, дебіторська заборгованість, фінансові інвестиції, цінні папери, грошові кошти в касі тощо. До матеріальних активів відносяться виробничі, житлові та адміністративні будівлі, виробниче обладнання, земля та запаси палива, сировини і матеріалів. Нематеріальні активи – це права на використання різноманітних об'єктів інтелектуальної власності (патентів, авторських прав, торгових марок тощо) та людський ресурс підприємства» [14].

Вивчивши думки різних авторів щодо визначення активів підприємства, дамо власне визначення цього поняття.

На нашу думку, активи – це вартість майна підприємства, відображена в активі балансу, у тому числі вартість необоротних і оборотних активів.

З цього визначення видно, що активи підприємства класифікуються на оборотні та необоротні.

«Оборотні засоби – це ресурси підприємства, які забезпечують його безперебійну роботу протягом року і спрямовані на отримання доходу промислового підприємства. Оборотні активи включають запаси, ПДВ, дебіторську заборгованість, фінансові інвестиції, грошові кошти та інші оборотні активи» [15].

«Необоротні активи – це сукупність майнових цінностей організації, багаторазово беруть участь у виробництві готової продукції. До складу необоротних активів входять: основні засоби, прибуткові інвестиції в матеріальні активи, нематеріальні активи, інвестиції в необоротні активи, які відіграють важливу роль в організаціях» [23].

«Управління активами підприємства – це комплекс заходів, спрямованих на оптимізацію їх кількісного та якісного складу. В економічній літературі управління активами поділяють на два блоки: управління оборотними активами та необоротними активами» [24, с. 144].

Управління оборотними активами включає розробку управлінських рішень щодо їх використання та фінансування. Підприємства використовують всілякі методи управління оборотними активами: планують їх розмір і обсяг грошового потоку, створюють оптимальний обсяг ресурсів замовлення, здійснюють контроль за дебіторською та кредиторською заборгованістю та ін. У якому порядку використовувати різні методи управління оборотним капіталом, залежить від внутрішньої економічної ситуації в організації.

«Процес управління необоротними активами підприємства є частиною загального процесу управління активами підприємства, який організовує фінансове забезпечення їх придбання, оновлення та високої ефективності їх використання» [26, с. 7].

Основною метою управління активами є забезпечення раціональної кількості активів, високої прибутковості, дотримання необхідних вимог.

Завданнями управління активами є оптимізація складу і структури активів, підвищення ефективності використання активів.

«Сьогодні багато підприємств стикаються з проблемою зниження ефективності використання активів, тому необхідно посилити роль їх аналізу, впровадити в практику організаційні заходи, які б забезпечили вихід підприємства з фінансової кризи» [21, с.5].

Вивчивши методи аналізу активів підприємства, запропоновані різними авторами, можна відзначити їх схожість, однак єдиної методики проведення такого аналізу не існує, що ускладнює оцінку управління активами на конкретному промисловому підприємстві. Тому пропонуємо методику аналізу активів промислового підприємства на основі розрахунку показників, наведених у таблиці 1.3.

Таблиця 1.3

Набір показників для аналізу активів промислового підприємства

Група активів	Індикатори
Основні засоби	<ul style="list-style-type: none"> – склад і структура необоротних активів; – показники руху основних засобів і нематеріальних активів (оновлення, вибуття, норма амортизації); – показники ефективності використання необоротних активів (фондовіддача, фондомісткість, амортизаційна віддача, інтенсивність амортизації, фондовіддача, оборотність нематеріальних активів, рентабельність нематеріальних активів)
оборотні активи	<ul style="list-style-type: none"> – склад і структура оборотних активів; – показники оборотності оборотних активів (у тому числі за видами): коефіцієнт оборотності, тривалість обороту, коефіцієнт закріпленості оборотних активів, операційний цикл, фінансовий цикл, рентабельність оборотних активів.

Розрахунок вищенаведених показників, на нашу думку, дасть повну картину стану та ефективності управління оборотними та необоротними активами на підприємстві, а також дозволить розробити рекомендації щодо вдосконалення

управління активами конкретного підприємства. Також ця методологія може бути доповнена аналізом окремих груп активів, за якими виявлені проблеми. Наприклад, аналіз дебіторської заборгованості за строками погашення та видами боржників з метою виявлення простроченої заборгованості.

Цей підхід апробовано на підприємстві Кам'янець-Подільське колективне швейне підприємство, виробнича діяльність якого неможлива без необоротних і оборотних активів та управління ними. На основі виявлених проблем запропоновано заходи щодо підвищення ефективності управління оборотними та необоротними активами.

Для ефективного управління активами промислового підприємства, на нашу думку, необхідно виконати комплекс завдань:

1) для управління необоротними активами:

- створити відділ з управління необоротними активами;
- розробити довгострокову стратегію підприємства щодо управління необоротними активами;
- визначити потребу в оновленні основних засобів;
- скласти план закупівлі нового обладнання та план ремонту основних засобів;
- оцінювати стан машин і обладнання, підтримувати їх стан на прийнятному рівні;
- проводити раціональну амортизаційну політику підприємства;
- розглянути можливість застосування інвестиційної податкової знижки з податку на прибуток;
- пошук коштів для оновлення парку обладнання та машин;

2) для управління оборотними активами:

- змінити структуру бухгалтерії та ввести групу з управління розрахунками та дебіторською заборгованістю;

- вдосконалити систему обліку, управління та контролю дебіторської заборгованості;
- використовувати можливість використання взаємозаліків з метою зменшення дебіторської та кредиторської заборгованості;
- здійснювати контроль за недопущенням утворення зайвих запасів на підприємстві.

Таким чином, застосування запропонованого підходу до аналізу активів та управління ними дозволить підприємству проаналізувати основні показники руху та ефективності використання його оборотних і необоротних активів, виявити проблеми в управлінні ними та зробити управлінські рішення, спрямовані на підвищення ефективності управління активами та оздоровлення економіки підприємства в цілому.

Висновки до розділу 1

Поняття активів відображено в таких економічних категоріях, як кошти, економічні ресурси, майно, матеріальні речі та майно. Активи підприємства можна визначити на основі інтерпретації притаманних їм характеристик. Ці характеристики притаманні активам як об'єкту, що підлягає управлінню.

Виходячи з детальної класифікації видів активів підприємства, можна зробити висновок, що ця економічна категорія є досить багатогранною. Крім того, не можна вважати наведену класифікацію досконалою та беззаперечною, оскільки з деякими її положеннями можна не погоджуватися, а якщо підходити до розгляду активів з різних точок зору, то цю класифікацію можна доповнювати та розвивати далі.

Галузева специфіка підприємства по-різному впливає на формування та управління активами. Необоротні активи схильні до впливу галузевої специфіки, оскільки підприємства, що працюють в одній сфері, відчувають потребу в необоротних активах таких видів, які практично не важливі для підприємства,

що працює в іншій сфері. Оборотні активи практично не зазнають впливу галузі діяльності, оскільки вони представлені в основному грошовими коштами та їх еквівалентами, фінансовими інвестиціями, дебіторською заборгованістю, яка має грошову форму відображення.

РОЗДІЛ 2

МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ АНАЛІЗУ АКТИВІВ ПІДПРИЄМСТВА

2.1. Системний підхід до аналізу активів підприємства

Одне із центральних місць в теорії економічного аналізу займає проблема аналізу активів суб'єкта господарювання. Актуальність їх аналітичного дослідження тільки посилюється за умов кризової та посткризової економіки. Це пов'язано з тим, що для того, щоб ефективно управляти організацією необхідно надійні і об'єктивні дані про структуру та динаміку активів, технічний стан, ризик знецінення, фізичний і моральний знос майна, джерела його формування та вартість фінансування, раціональність використання та оборот. Активи здійснюють прямий вплив на результати діяльності організації, а на вартість бізнесу (у разі публічних компаній на їх капіталізацію).

Одночасно існує певна термінологічна плутанина у визначеннях активів, особливо для цілей обліково-аналітична практики.

Кардинальні зміни соціально-економічні моделі розвитку нашого суспільства, постійні, іноді взаємні суперечливі нововведення в нормативно-правовій базі, гармонізація облікового законодавства на основі міжнародних стандартів фінансової звітності, інтеграційні процеси на міждержавному рівні і в межах індивідуальних бізнес-груп, поява нових сегменти бізнесу, нових інструментів та важелів підняття ефективності діяльності суб'єктів господарювання спричинило потребу проведення фундаментальних та прикладних досліджень в галузі обліку, аналізу і контроль. З 1990-х років і по теперішній час обліково-аналітичний, контрольний-статистичний напрямок економічної науки постійно знаходиться в стані реформування.

Одна із останній подій у світовій економічній системі – глобальна фінансовий криза, що штовхає багато економік розвинутих країн до рецесії, змушує нас подивитися, як здавалося, на ефективний інструменти

бухгалтерського обліку, фінансового аналізу і аудиту. Однією з причин цієї кризи багато провідних економістів називають неконтрольований випуск похідних фінансових інструментів. У світі паралельно розвиваються два економіки: віртуальна (яка як « міхур » надувається з певною періодичністю, і, в разі кризи, лопається, повертаючи світову фінансову систему до збалансованого стану) і реальна економіка (базована на немонетарних активах і діяльності підприємства реального сектору економіки).

Фундаментальні фактори росту вартості компаній (які базуються на рентабельності, економічно доданій вартості, обсягах продажів, відкритості інформація тощо) перестають чинити значний вплив на поведінку інвесторів.

Кризова віртуальна (фінансова) економіка через дефіцит ліквідності у банківському секторі забезпечує вплив на реальний сектор економіки: різко зменшується обсяг вільних коштів, які доступні банкам для кредитування підприємств, в результаті падає споживчий попит (особливо в галузях з сезонним характером роботи, наприклад сільське господарство), занепадає бізнес активність, різко падають обсяги продаж, йде затоварення продукції на складах зростають витрати, зменшується прибуток, не вигідний через високу вартість стають позики під поповнення оборотних коштів і т. д. Як бачимо, всі ці процеси тісно пов'язані між собою. І в цих процесах, можливо, центральні місце може посідають активи.

Актуальність дослідження активів суб'єкта господарювання залишається таким же стабільним і економіці, яка розвивається, і в умовах кризи. Можна з упевненістю стверджувати, що активи здійснюють значний вплив на багатьох якісних та кількісних параметри діяльності комерційної організації. Зокрема, можна визначити наступні характеристики компанії та економічні операції, де активи виступають важливим фактором впливу:

АКТИВИ → інвестиції діяльність;

АКТИВИ → змагальний переваги компанії;

АКТИВИ → інноваційний діяльність;

АКТИВИ → кредитоспроможність організацій та заставне майно;
 АКТИВИ → бізнес-активність;
 АКТИВИ → масштаб діяльність;
 АКТИВИ → інвестиційна привабливість;
 АКТИВИ → фінансова життєздатність;
 АКТИВИ → ризикованість (підприємницький та фінансові ризики)
 АКТИВИ → приналежність і залежність;
 АКТИВИ → зростання вартості бізнесу;
 АКТИВИ → об'єкт угод злиття та поглинання.

Що таке _ активи ? необхідно зрозуміти цю концепцію. Активи – від лат. *activus*, англ. актив, активи – активний, діяльний, здатний діяти. У багатьох енциклопедичних словниках говориться, що активами є: (1) майно, а також права на нього, якими володіє фізична або юридична особа; (2) власність фірми (будівлі, машини та обладнання, банківські депозити, інвестиції в цінні папери, патенти). Звичайно, що таке достатньо спрощене бачення внутрішньої логіки та зміст такого складного та комплексного поняття.

Якщо узагальнювати вітчизняні та закордонні бізнес-практики, підходи відомих економістів, можна сказати що активи означають: економічні ресурси; власність; господарські товари; фінансові інструменти (цінні папери); матеріальні та нематеріальні цінності; ресурс; об'єкт управління; об'єкт угоди злиття / поглинання тощо.

Згідно з міжнародним стандартом фінансової звітності (МСФЗ) актив — це ресурс, контрольований підприємством в результаті минулих подій, з яких компанії очікує отримати майбутні економічні вигоди.

Одночасно слід виділяти наступні критерії визнання активу:

- існує висока ймовірність отримання підприємством будь-яких економічних вигод, які пов'язані з цим активом;
- цей актив має фактичну або іншу вартість, яку можливо з надійністю визначити.

У свою чергу, німецькою бізнес-практикою (Німецький комерційний кодекс) активи (предмети майна) є відчужувані господарські товари.

За вимогами українського законодавства активи є майном, і причому майном визнаються господарські кошти, які контролюються організацією в результаті минулих подій її економічної діяльності, і які повинні принести їй економічні переваги в майбутньому.

З позиції економічного аналізу актив господарюючого суб'єкта можна розглядати як кількісно вимірюваний у вартісному виразі ресурс, який має певний ступінь ризику та тривалість життєвого циклу, здатного принести економічні вигоди і взаємодіяти з іншими активами в різних бізнес-процесах на користь власника.

Для розкриття сутності системного підходу до економічного аналізу доцільно розглянути концепцію комплексності. Комплекс [від лат. комплексний – з'єднання, сполучення] – сукупність елементів або явищ, що складають одне ціле (єдину систему, схему). Для реалізації багатоцільової функції в системі управління економічний аналіз повинен мати властивість комплексності. Комплексний аналіз через сукупність принципів, методів і процедур на основі найбільш повної і якісної інформації про об'єкт дослідження досліджує його внутрішню логіку та суттєві причинні зв'язки, слугує ефективним інструментом дослідження поведінки об'єкта або явища у взаємодії з іншими елементами системи.

Для досягнення комплексності економічного аналізу активів необхідно дотримання наступних умов:

- повнота і всебічність аналіз. Іншими словами, вивчення в ході економічного аналізу всіх бізнес-процесів, пов'язаних із виникненням, використанням і ліквідацією активів, їх рух по різних видах діяльності (поточна, інвестиційна, фінансова), з використанням всіх відомих методів і видів аналізу;
- формулювання уніфікованої цілі.

Мета економічного аналізу активів складається з:

- об'єктивної оцінки потреби, можливості, масштабів, дохідності, прибутковості і безпеки здійснення інвестицій в активи (придбання різних видів майна);
 - визначення раціональної структури і складу активів, достатніх для досягнення корпоративних цілей, стратегічних та тактичних завдань;
 - оцінки стану активів та ефективність їх використання на всіх етапах виробничо-фінансового циклу виготовлення продукції (робіт, послуг) і на різних етапах життєвого циклу організації;
 - розробки прийнятних технічних, соціальних, інноваційних, екологічних та інших умови поява, використання та ліквідації активів;
 - незалежної і справедливої оцінки вартості активів;
 - оперативної ідентифікації факторів ризику, які пов'язані з появою та використанням активів;
 - обґрунтування оптимальних управлінських рішень, які сприяють підтриманню / створенню конкурентних переваг і зміцнення стійкості організацій і зрештою максимізації добробуту її власників;
- цілісність і системність аналізу. В ході економічного аналізу активів необхідно притримуватися певної логічної послідовності дій, враховуючи причинно-наслідкові зв'язки між процесами, які пов'язані з переміщенням і використанням активів та кінцевими результатами діяльності організації;
 - використання програмно-цільового методу рішення складних проблем. У цьому випадку під кожен об'єкт /проблему сформулюється мета і завдання аналізу; здійснюється визначення джерела інформації та дається оцінка її якості; моделюються вхідні факторні системи показників; виявляється організаційне забезпечення аналітичних заходів (координатор, організатор, виконавці, терміни та періодичність виконання робіт, канали комунікації, інформаційні потоки тощо); оцінка та використання результатів аналізу;
 - пошук резервів збереження та примноження ефективності використання активів;

➤ проведення комплексної оцінки використання активів.

Основні принципи економічного аналізу активів є:

- об'єктивність і актуальність результатів, отриманих в процесі економічного аналізу;
- їх науковий дійсність;
- послідовність і складність аналітичний події;
- суттєвість і оптимальність для прийняття раціональних управлінських рішень;
- співвідношення витрат на проведення аналізу і корисність отриманої інформація для зацікавлених користувач;
- принцип виділення ведучої ланки (при виборі більш прийняттого параметру управлінський рішення);
- своєчасність отримання вихідних аналітичних даних;
- кількісний визначеність, варіантність, достовірність, ясність і зіставність результатів аналізу.

Більше докладніше зупинимося на цьому. Найбільш важливим загальнометодичним принципом є системність.

Виконання цього початкового положення представляє економічний аналіз активів як уніфікований ціле – систему, що логічно охоплює взаємопов'язані композитні елементи більш низького порядку і водночас будучи інтегральною частиною системи більше високого рівня, на якому аналіз активів взаємодіє з рештою підсистеми. Розглядаючи аналіз активів як систему, вивчення її логічної цілісності та ідентифікації різноманітних видів зв'язків всередині об'єкта лежать в основі системного підходу як одного із напрямків методології наукового знання. Існує багато поглядів на реалізацію системного підходу в економічному аналізі.

Можна виділити наступні етапи проведення системного аналізу:

- цільовий етап. Об'єкт дослідження представлений як система, для якої визначені цілі та умови функціонування;

- параметричний етап. Викриття параметрів функціонування системи та їх подання через узагальнюючий та часткові показники;
- етап моделювання. З використанням абстрактно-логічного підходу побудови принципової інформаційної моделі, яка в цілому відображає логіку впливу факторів і формування основних показників;
- факторний етап. Класифікація показників та факторів, визначення взаємозв'язків між ними; побудови вихідних факторних систем;
- етап апробація. Перевірка на реалістичність розроблених моделей та вихідних факторних систем. При необхідності внесення коректив;
- інформаційний етап. Вибір джерела актуальної інформації, її збір, перевірка на достовірність і узагальнення;
- розрахунково-аналітичний етап. З використанням отриманої бухгалтерської і небухгалтерської облікової інформації робота з моделлю, виконання аналітичних процедур та розрахунків, документальне оформлення результатів аналізу;
- оцінюється етап. Інтерпретація результатів аналізу, формування висновків та пропозицій, аналітичне обґрунтування оптимального управлінського рішення.

Потреба використання системного підходу до аналізу активів відбувається, коли:

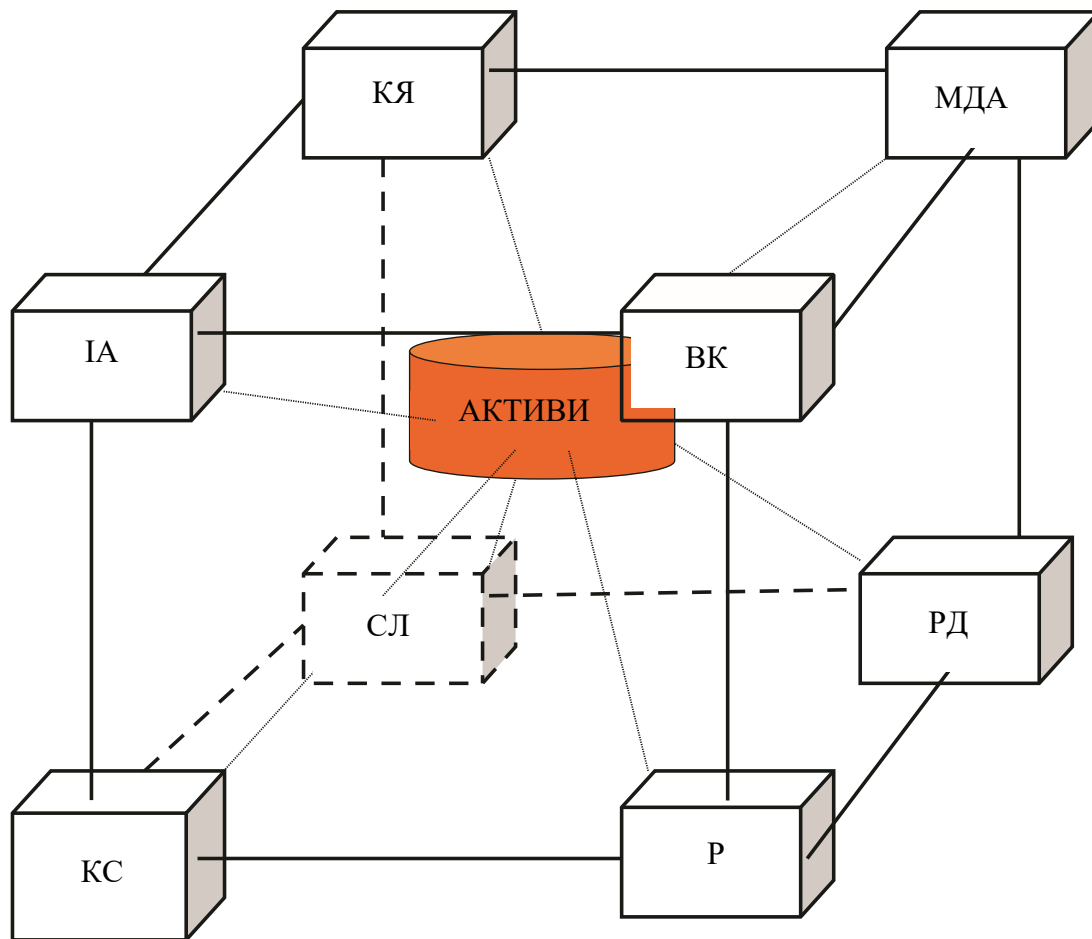
- рішення проблеми (оптимізація структура, склад і величина активи, рис. 2.1) забезпечує зв'язування різних цілей (максимізація добробуту власників, розширення виробництва, оновлення основних засобів, змін технології виробництва, зміцнення конкурентних переваг, досягнення нормативного показника прибутковості, створення робочих місць, задоволення нових потреб ринку, збільшення акції ринок тощо) з багатьма можливих альтернатив їх досягнення (угоди злиття / поглинання, реалізація інвестиційних проєктів, створення групи взаємопов'язаних організацій, змін логістичних технологій, оптимізація бізнес-процесів, капітальне

будівництво, стимулювання покупців та замовників тощо); приймаються рішення в умовах ризику та невизначеності; вимагається виправдання довготривалих управлінських рішень (більше 1 року);

- виникає необхідність збору та обробки великого обсягу бухгалтерської (системний) і позаоблікової інформації;
- значний вплив на результати діяльності здійснюють фактори підприємницький та фінансовий ризик (рис. 2.2);
- виникає конфлікт інтереси між постачальниками капіталу (власниками) та суб'єктами господарювання (менеджменту), які довіряють управління активами, що створює умови для появи фактів корпоративного шахрайства (рис. 2.2);
- посилюється криза довіра між власниками – потенційними інвесторами-кредиторами, з одного боку, організація та її менеджмент - з іншої сторони (рис. 2.2);
- вимагається координація зусилля набору різних підрозділів, відділів та служб компанії.

Рис. 2.1, на якому визначено місце активів в забезпеченні необхідно умови стабільного розвитку компанії, підтверджує важливе значення аналізу майнового комплексу в системі управління змінами в організації. На рис. 1 показано:

- обов'язкові умови функціонування організації:
 - максимізація рентабельності та прибутковості, стабільність і ліквідність, платоспроможність;
 - мінімізація негативного впливу факторів за рівнем підприємницького та фінансового ризиків;
- додатковий умови, необхідні для забезпечення стійкого зростання:

РД – рентабельність і доходність

Р – ризикованість діяльності і операцій

КС – кредитоспроможність;

СЛ – стійкість і ліквідність;

IA – інвестиційна активність;

ВК – вартість компанії;

КЯ – конкурентоспроможність і якість;

МДА – масштабність бізнесу та ділова активність

Рис. 2.1. Центральне місце активів в забезпеченні фінансово-економічних та інвестиційних умов функціонування підприємства, яке стійко розвивається

- максимізація інвестиційної активності, конкурентоздатності організації та якості продукції;
- підвищення масштабності діяльності і бізнес-активності;
- зростання вартості компанії.

Для оцінки реалістичності і досяжності кожної умови (на нижньому / обов'язковому і верхньому / необов'язковому рівні) значними є результати аналізу активів організації.

Перший крок у системному аналізі є визначення системи через ясне розуміння її наступних компонентів:

- об'єкт дослідження (активи суб'єкта господарювання: основні засоби, нематеріальні активи, незавершене будівництво, вигідні вкладення в матеріальні цінності, матеріально-виробничі запаси, фінансові інвестиції та грошові кошти);
- суб'єкта дослідження (фінансові і виробничі аналітики, менеджери, спеціалісти бухгалтерсько-фінансових, маркетингових та матеріально-технічних служб організації, акціонери, зовнішні експерти, аудитори, представники органів державного фінансового і податкового контролю, кредитори тощо);
- цілі та завдання (загальні корпоративні, стратегічні цілі – функціональні цілі управління активами – задачі конкретним службам та підрозділам, відповідальним за формування, збереження та використання активів);
- мова (сукупність понять і відношень між ними, класифікація об'єкта дослідження, символи та знакова система, граматики, семантика).

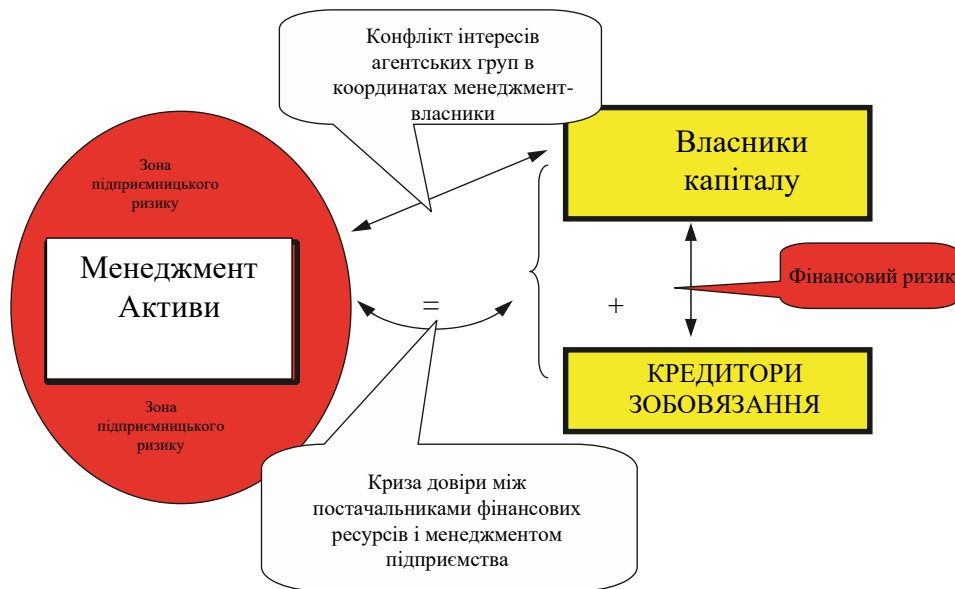

Рис. 2.2. Модель формування та використання активів комерційної організації в умовах ризику, конфлікту інтересів і кризи довіри між основними економічними агентами

Загальний властивість систем будь-якої природи полягає в можливості виділення в них стандартних компонентів і типів взаємодії між ними. Таким чином, якщо система є певний цілісність об'єктів, обмежених від зовнішнього середовища, то виникає потреба дослідження індивідуальних її частини під назвою елементи системи (модулі, блоки тощо).

Концентрація уваги аналітика на конкретних елементах системи дозволяє йому вирішити ледве чи не головне завдання системного аналізу – знайти просте в складному, пояснити загальний стан систем через аналіз стану її індивідуальних компонентів та оцінки ступенів впливу їх на інші складові системи. Комплекс об'єктів, об'єднаних в один модуль/блок, зазвичай позначається деяким твердженням, знаком або символом (групою символів). Система комплексного економічного аналізу активів буде здійснювати взаємодію із зовнішнім середовищем (з системою більше висока порядку) через вхідні та вихідні потоки інформації.

При визначенні системи та презентація її як уніфікованого цілого неможливо обійтись без поняття структури. Структура системи дозволяє впорядкувати індивідуальний її елементів і зв'язків між ними за якоюсь однією ознакою. У той же час система представляє себе певну ступінчасту ієрархічну конструкцію. Економічний аналіз активів може бути поданий, з одного боку, як інтегральна частина системи більш високого рівня, з іншої сторони як повна система, яка має власну внутрішню структуру. Таке системне розуміння аналізу активів дозволяє побудувати наступну ієрархічну конструкцію (рис. 2.3).

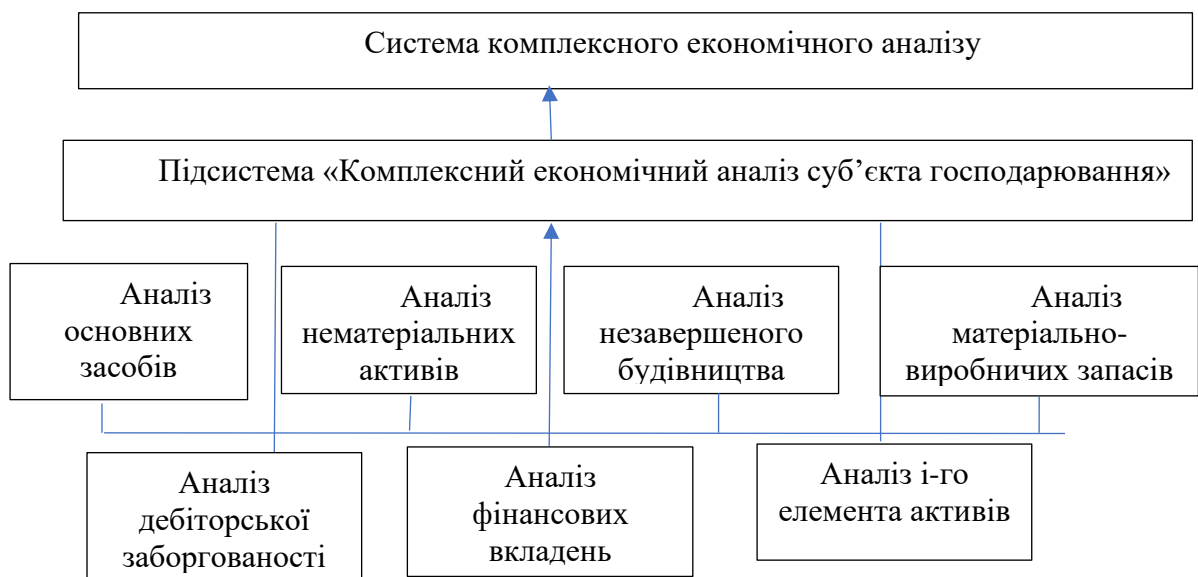

Рис. 2.3. Ієрархічна конструкція економічного аналізу активів

Фундаментальні основи комплексного економічного аналізу подано на рис. 2.4 і 2.5.

На рис. 2.4 подана блок-схема системи, в якій аналіз активів розділені на окремі блоки 4 – 7. Очевидно, вартість, склад і структура активів впливають на рівень техніко-організаційного розвитку виробництва, зовнішньоекономічні, інформаційні, соціальні, правові та екологічні умови економічної діяльності (блок 2). Фінансування операції з придбання / створення активів відображається через залежність блок 3 → [блоки 4 – 7] (аналіз показники структури та ціни власного

та позиченого капіталу). У свою чергу узагальнюючі показники аналізу активів безпосередньо впливають на показники:

- собівартість реалізованої продукції та витрати виробництва (блок 9);
- дохід, виручка від реалізації (блок 10) (вплив здійснюється через індикатори товарообіг / ефективність використовуваних активів, окрема увага призначена показникам кредитного ризику та дебіторської заборгованості);
- прибутку і рентабельності продаж (блок 11);
- бізнес-активності (блок 12).

Наявність актуальних активів відображається на показниках інвестиційної діяльності (блок 13) і системи винагород персоналу (блок 14). Причому через індикатори ліквідність активи та закладного майна сукупність блоків 4 – 7 здійснює вплив на кредитоспроможність позичальника (блок 15), майновий стан організації та її платоспроможність (блок 16), в підсумку на загальна вартість бізнесу, у випадку публічної акціонерної компанії – на її капіталізацію (блок 17).

Дещо інший підхід застосовується до блок–схеми системи, наведеної на рис. 2.5, модель процесу «ресурси – операційна діяльність – результати – звітність». У цій моделі активи частково подані в модулі 1 «Аналіз економічного потенціалу» (блок 1.2., 1.3., 1.8.), задачі аналізу активів вирішуються майже в кожному блоку модулі 2 «Операційний (виробничий) аналіз», у модулі 3 «Аналіз в системі фінансовий управління» (в основному в блоках 3.1., 3.2., 3.3.) і, звичайно, в модулі 4 «Аналіз фінансовий звітність» (блоки 4.1., 4.5., 4.7.). Блок-схема досить чітко показує надзвичайно важливо значення, яке мають активи та їх аналіз кожного на кожному етапі процесу виробництва і продаж продуктів, іншими словами, на кожному етапі виробничо-фінансового циклу.

Для презентації економічного аналізу активів як незалежної системи показники необхідно зрозуміти її складові. На рис. 2.6 показано зміст (елементний склад) економічного аналізу активів суб'єкту господарювання.

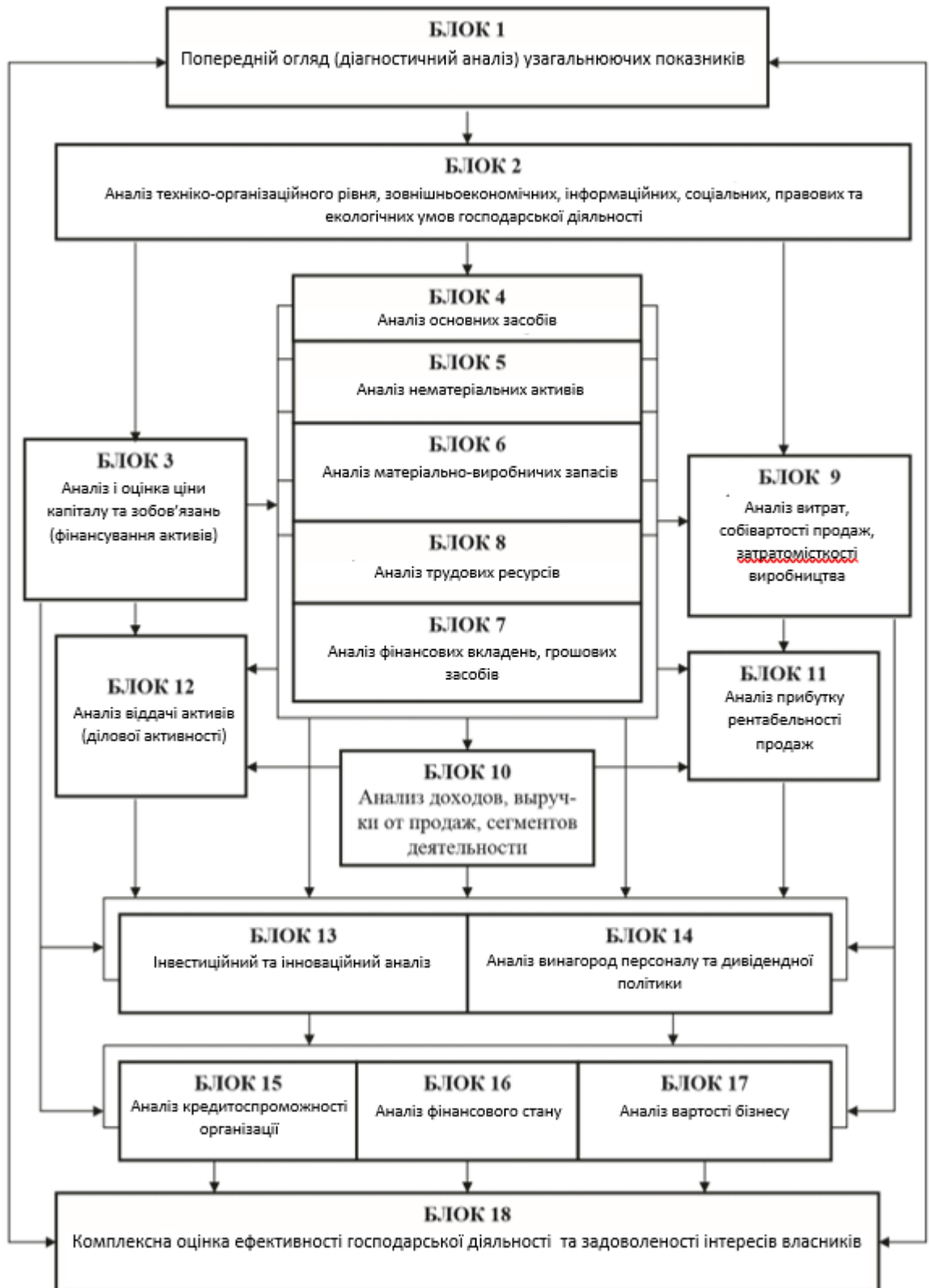

Рис. 2.4. Система комплексного економічного аналізу діяльності господарюючого суб'єкта

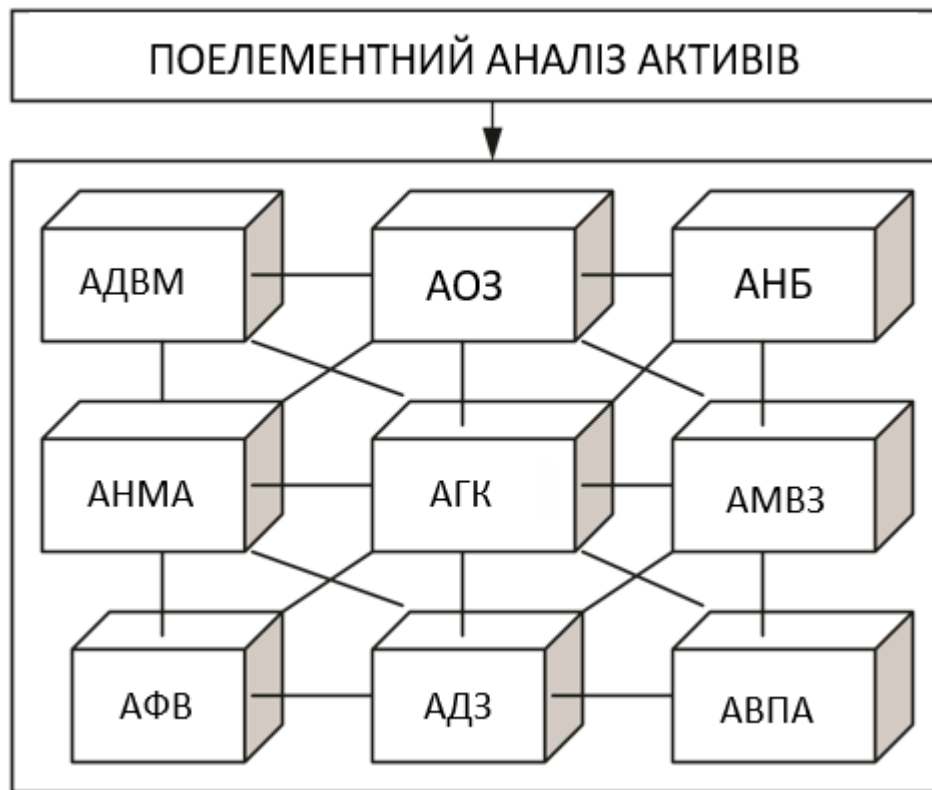

Рис. 2.5. Система комплексного економічного аналізу діяльності господарюючого суб'єкта (модель: ресурси → бізнес-процеси [діяльність] → фінансовий результати діяльності → звіт про виконання)

Важливим моментом комплексної внутрішньогосподарської діяльності аналізу будь-якого об'єкта дослідження є методика. Під методикою розуміють нормативний документ (має статус корпоративного стандарту), в якому детально описано механізм аналізу об'єкта дослідження із зазначенням всієї можливої сукупності джерел інформації, організаційні забезпечення робіт, дається опис методів, прийомів і процедур аналізу.

На рис. 2.7 наведена типова структура методології економічного аналізу активів суб'єкта господарювання.

Зміст розрахунково-аналітичний розділ методики економічного аналізу активів показано на рис. 2.8.

АДВМ – аналіз доходних вкладень і матеріальні цінності;

АОЗ – аналіз основних засобів

АНБ – аналіз незавершеного будівництва;

АНМА – аналіз нематеріальних активів;

АГК – аналіз грошових коштів;

АМВЗ – аналіз матеріально-виробничих запасів;

АФВ – аналіз фінансових вкладень;

АДЗ – аналіз дебіторської заборгованості;

АВПА – аналіз відкладених податкових активів;

Рис. 2.6. Зміст економічного аналізу активів

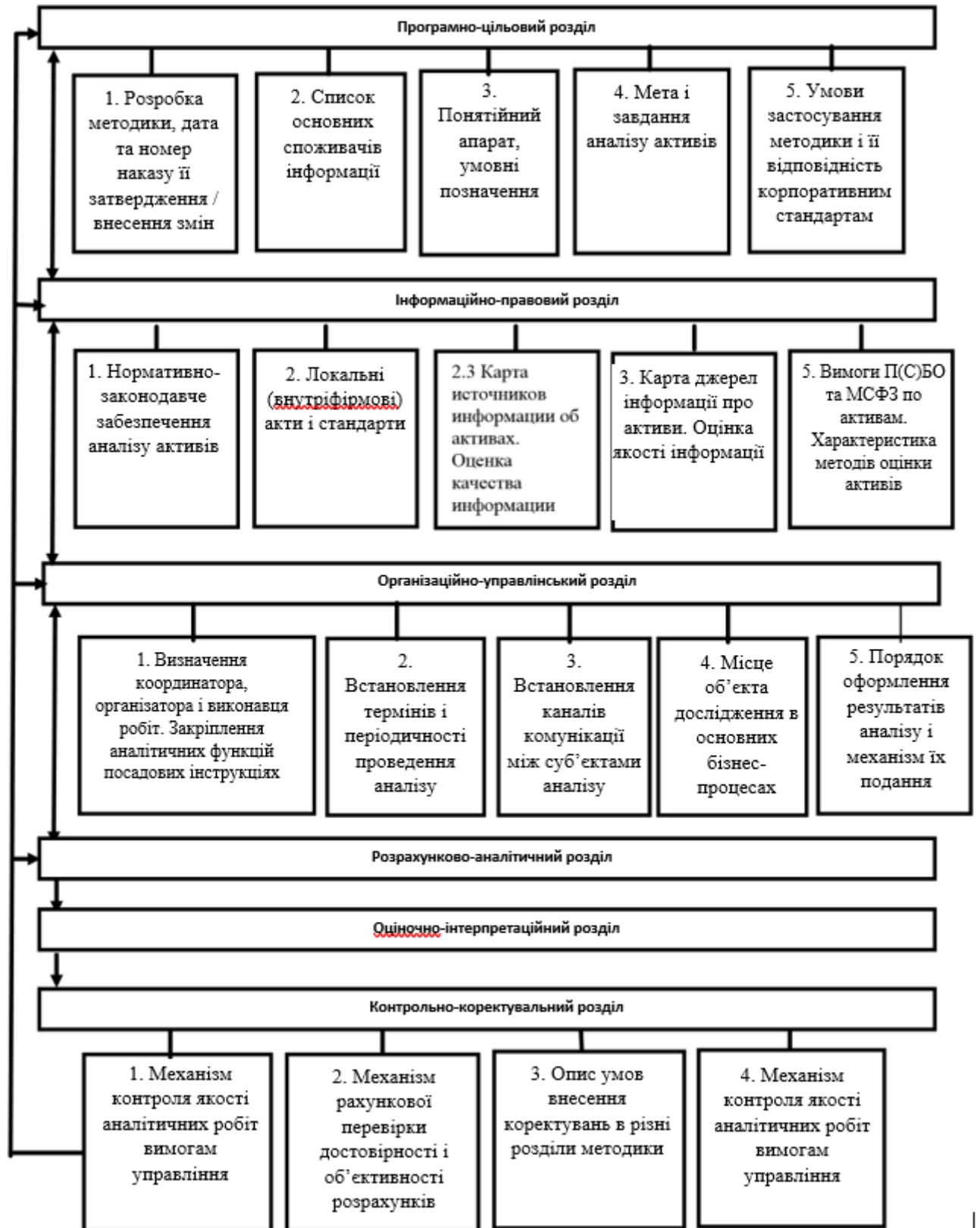
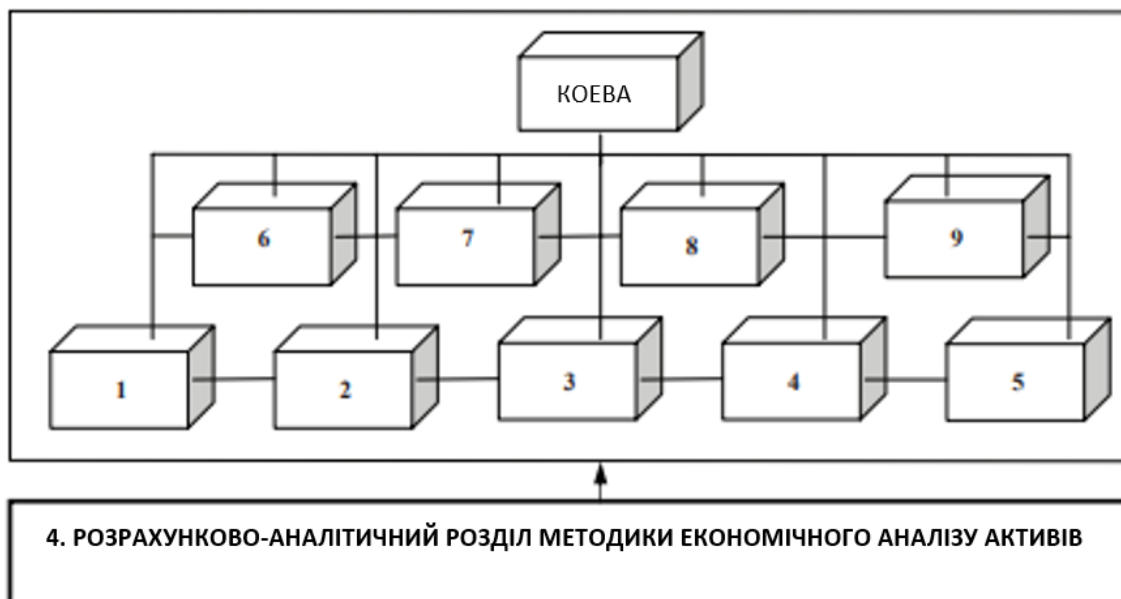

Рис. 2.7. Структура методики комплексного економічного аналізу активів

1 – аналіз динаміки, складу і структури активів

2 – аналіз стану активів (технічного, екологічного, морального і інш.)

3 – аналіз ліквідності активів

4 – аналіз потреби в активах

5 – аналіз фінансових витрат (вартість фінансування), пов'язаних з придбанням активів

6 – аналіз ризику, пов'язаних з придбанням і використанням активів

7 – аналіз знецінення активу і фінансових резервів

8 – факторний аналіз активів

9 – аналіз витрат і доходів, пов'язаних з ліквідацією активів

КОЕВА – комплексна оцінка ефективності використання активів

Рис. 2.8. Розрахунково-методичні аспекти економічного аналізу активів

2.2. Методичні підходи до аналізу майна суб'єкта господарювання

Майно підприємства – це активи, що складаються з виробничих та невиробничих засобів, а також інші цінності необхідні для реалізації фінансово-економічної діяльності підприємства.

Склад майна представляє собою сукупність елементів, що утворюють активи підприємства, а структура майна – це співвідношення між елементами у загальній сумі активів. Склад майна організацій характеризують дані рисунку 1.

Як уже зазначалося вище, майно підприємства включає в себе оборотні та необоротні активи. Необоротні активи – це матеріальні та нематеріальні активи, які довго використовуються в основній діяльності підприємства. У науковій літературі вони часто зустрічаються під назвою знерухоомлені. Досліджувані активи поділяються на довго знерухоомлені активи – основні засоби і нематеріальні активи; тимчасово знерухоомлені активи – капітал інвестиції та довгострокові фінансові вкладення. Найбільш важливим елементом необоротних активів – основні засоби. Вони представляють собою суму засобів праці, які функціонують у незмінному натуральному вигляді протягом тривалого періоду часу (часто більше року) і переносять свою вартість на кінцевий продукт частинами, у міру їх зношування. Щоб правильно аналізувати майно підприємств необхідний бухгалтерський баланс.

Здійснюючи аналіз майна організації, необхідно звернути увагу на розрахунки залишкової вартості основних засобів, залишок грошових коштів на розрахунковому рахунок. Також обов'язково слід взяти до уваги термін погашення та обсяг дебіторської та кредиторської заборгованостей. Для оцінки майна підприємств може застосувати вертикальний і горизонтальний аналіз. Він показує інформацію про вкладення коштів організації та її джерела. Вертикальний аналіз представляє собою аналіз структури, як всього майна підприємства, так і окремих його частин. Вертикальний аналіз зазвичай представлений у вигляді таблиці з розрахунком конкретних ваг елементів активу

балансу, а також їх динаміки. Це необхідно для виявлення зміни у структурі майна. Горизонтальний аналіз – це аналіз, при якому необхідно порівняти показники балансу за 3 звітних періоди. Водночас необхідно виявити позитивну або негативну динаміку. При такому аналізі необхідно врахувати вплив темпу інфляція на вартісну оцінку показників. Результати цього аналізу теж оформляємо в таблицю, а потім, знаходимо відхилення статті балансу.

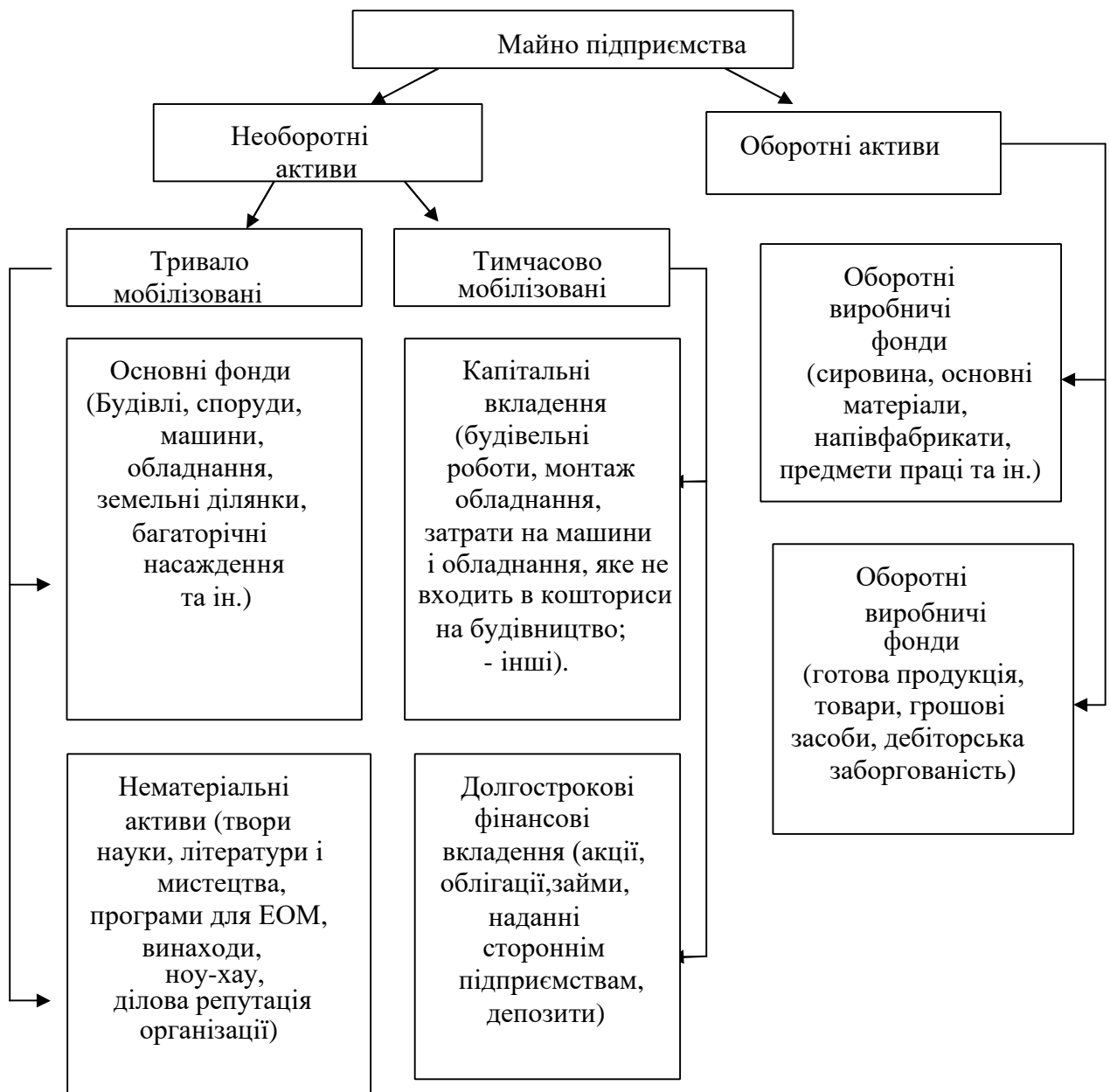

Рис. 2.9. Склад майна організацій

Як частину дослідження ми провели аналіз ефективність управління майном підприємства на прикладі Кам'янець-Подільського колективного швейного підприємства. Майно Кам'янець-Подільського колективного швейного підприємства представлено як основними, так і оборотними засобами. В існуючих умовах ринку, а також конкуренції успішними є ті виробники, які найбільш ефективно застосують свої ресурси, особливо основні засоби виробництва.

Від рівня інтенсивності, а також ефективності застосування основних засобів має пряму залежність прибутковість капіталу, а також багато показників діяльності підприємства. Для того, щоб зробити оцінку ефективності використання майна підприємства необхідно розрахувати показники прибутковості. Основний принцип у розрахунку цих показників ефективності слугує зіставлення окремих видів прибутку із обсягами збуту, а також виробництва, використаних ресурсів. Проаналізуємо стан основних засобів у таблиці 2.1.

Таблиця 2.1.

Аналіз стану основних засобів Кам'янець-Подільського колективного швейного підприємства

Назва показника	2018 рік	2019 рік	2020 рік	Відхилення 2020 рік від 2018 (+,-)
Коефіцієнт зносу основних засобів	0,483	0,501	0,555	0,072
Коефіцієнт придатності основних засобів	0,422	0,381	0,306	-0,116
Коефіцієнт оновлення основних засобів	0,231	0,192	0,178	-0,53
Термін оновлення основних засобів	3,245	5,329	7,976	4,731
Коефіцієнт інтенсивності оновлення	1,233	6,214	4,142	2,909
Коефіцієнт вибуття основних засобів	0,131	0,098	0,211	0,08

Варість основних засобів, тис. грн. (за формою 5)	169972	172919	188105	18133
---	--------	--------	--------	-------

Із даних, які наведені в таблиці 1 бачимо, що у 2019 р. у підприємстві спостерігається домінування частки основних засобів із високим рівнем зносу, що дозволяє говорити про існуюче застаріле обладнання. У 2020 році також є домінування частки основних засобів з достатньо високим рівнем зносу, що _ дозволяє робити висновок про існуючі проблеми по відношенню до оновлення обладнання. Водночас триває поступове старіння парку основних засобів. Кам'янець-Подільське колективне швейне підприємство потребує оновлення основних засобів з метою підтримання на існуючому рівні продуктивності праці, а також фондоозброєності праці. Щодо коефіцієнту зносу, то з 2018 по 2020 рр. він зріс на 7,2 % відповідно, а коефіцієнт придатності зменшився на 1,16%. Коефіцієнт оновлення, до 2020 року знизився на 5,3%.

Проведемо аналіз ефективності використання основних засобів Кам'янець-Подільського колективного швейного підприємства в таблиці 2.2. Отже, можна сказати, що за аналізований період на підприємстві спостерігається занепад ефективності використання основних засобів.

Таблиця 2.2

Аналіз ефективності використання основних засобів Кам'янець-Подільського колективного швейного підприємства

Назва показника	2018 рік	2019 рік	2020 рік	Відхилення 2020 року від 2018 року (+,-)
Виручка, грн.	766072	1209594	1918206	1152134
Прибуток, грн.	51003	140986	208910	157907
Фондовіддача, грн.	4.53	7.05	10.63	6.1
Фондомісткість, грн.	0,22	0,14	0,09	- 0,13
Фондоозброєність, тис. грн. /чол.	519,8	501.2	471.4	-48,4
Фондорентабельність, %	9.45	180,6	185,8	176.4

У аналізованому спостережуваній період зростання рентабельність активів від 4,53 грн. в 2018 р. до 10,63 грн. у 2020 році, що, звичайно, є позитивний момент. Варто відзначити, що зі збільшенням фондівіддачі спостерігається занепад показника фондомісткості, що дозволяє говорити про ефективність використання коштів, все це є залежить від підвищення продуктивності підприємства. Всі перераховане вище показники мають висхідний тренд, який обумовлений підвищенням обсягів продукції, новими ринками збуту та новими товарними позиціями.

Розрахуємо показники оборотності Кам'янець-Подільського колективного швейного підприємства в таблиці 2.3. З аналізу даних, наведених у таблиці 2.3, видно, що в досліджуваному періоді коефіцієнт оборотності оборотних активів зменшилася на 0,05. Що стосується тривалості одного обороту, то вона збільшилась на 0,7. Також варто відзначити, що оборот дебіторської заборгованості до 2020 року був збільшений на 0,91, а оборотність кредиторської заборгованості на 1,41. Всі ці зміни відбуваються в результаті впливу таких факторів як економічна ситуація в країні в цілому та продуктивність праці підприємства.

Таблиця 2.3

Оцінка показників оборотності оборотних активів

Назва показника	2018 рік	2019 рік	2020 рік	Відхилення від 2018 (+,-)
Коефіцієнт оборотності оборотних активів в обороті	5,06	4,27	5,01	-0,05
Тривалість одного обороту в днях	71,15	84,31	71,85	0,70
Оборотність виробничих запасів, в оборотах	11,53	13,40	14,92	3.39
Оборотність виробничих запасів, у днях	31,22	26,86	24,13	-7.09
Коефіцієнт погашення дебіторської заборгованості, в оборотах	9,27	8,07	9,06	-0,21
Оборотність дебіторської заборгованості, у днях	38,83	44,61	39,74	0,91

Оборотність кредиторської заборгованості, в оборотах	9,91	8,77	9,54	-0,37
Оборотність кредиторської заборгованості, у днях	36,33	41,04	37,74	1,41
Операційний цикл, днів	70,05	71,47	63,87	-6,18
Фінансовий цикл, днів	33,72	30,43	26,13	-7,59

Таким чином, це можливо зробити висновок, що Кам'янець-Подільське колективне швейне підприємство для досліджуваного періоду продовжує збільшувати ефективність управління майном підприємства, що виражається в зростанні показників оборотність і фондівдачі.

Висновки до розділу 2

З позиції економічного аналізу актив господарюючого суб'єкта можна розглядати як кількісно вимірюваний у вартісному виразі ресурс, який має певний ступінь ризику та тривалість життєвого циклу, здатного принести економічні вигоди і взаємодіяти з іншими активами в різних бізнес-процесах на користь власника.

В ході економічного аналізу активів необхідно притримуватися певної логічної послідовності дій, враховуючи причинно-наслідкові зв'язки між процесами, які пов'язані з переміщенням і використанням активів та кінцевими результатами діяльності організації

Розглядаючи аналіз активів як систему, вивчення її логічної цілісності та ідентифікації різноманітних видів зв'язків всередині об'єкта лежать в основі системного підходу як одного із напрямків методології наукового знання.

Концентрація уваги аналітика на конкретних елементах системи дозволяє йому вирішити ледве чи не головне завдання системного аналізу – знайти просте в складному, пояснити загальний стан систем через аналіз стану її індивідуальних компонентів та оцінки ступенів впливу їх на інші складові системи.

Від рівня інтенсивності, а також ефективності застосування основних засобів має пряму залежність прибутковість капіталу, а також багато показників діяльності підприємства.

РОЗДІЛ 3

ШЛЯХИ ОПТИМІЗАЦІЇ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ АКТИВІВ ПІДПРИЄМСТВА

3.1. Оцінка ефективності використання активів підприємства

Загалом активи підприємства є сукупністю його майнових і грошових коштів. Для спрощення, зазвичай, між категоріями «активи підприємства» та «майно підприємства» слід поставити знак рівності. Проте концепція активів підприємств більше широка. Активи підприємства – це не тільки його власність, в тому числі і у вигляді грошових коштів, а й майнові права, що мають грошову оцінку.

Активами визнаються економічні ресурси, контроль над якими підприємство отримало в результаті реалізації фактів фінансово-економічної діяльності і які повинні призвести до економічних вигод у майбутньому. Матеріально-правова форма та умови використання активу не є значним критерієм, щоб класифікувати його як актив, оскільки отримання доходу може бути визначеним на основі інших підстав, наприклад, на термінах оренди. На рис. 3.1 показано місце активів підприємств у забезпеченні необхідної умови стійкого розвитку підприємств, тим самим підтверджуючи важливе значення аналізу майнового комплексу в системі управління змінами на підприємстві.

В літературі виокремлюють наступні цілі економічного аналізу використання активів:

- об'єктивне оцінювання потреби, можливості, масштабів, доцільності, прибутковості і безпеки впровадження інвестицій в активи;
- визначення раціональної структури та складу активів підприємств, достатніх для досягнення корпоративних цілей, рішення стратегічних і тактичних завдань;

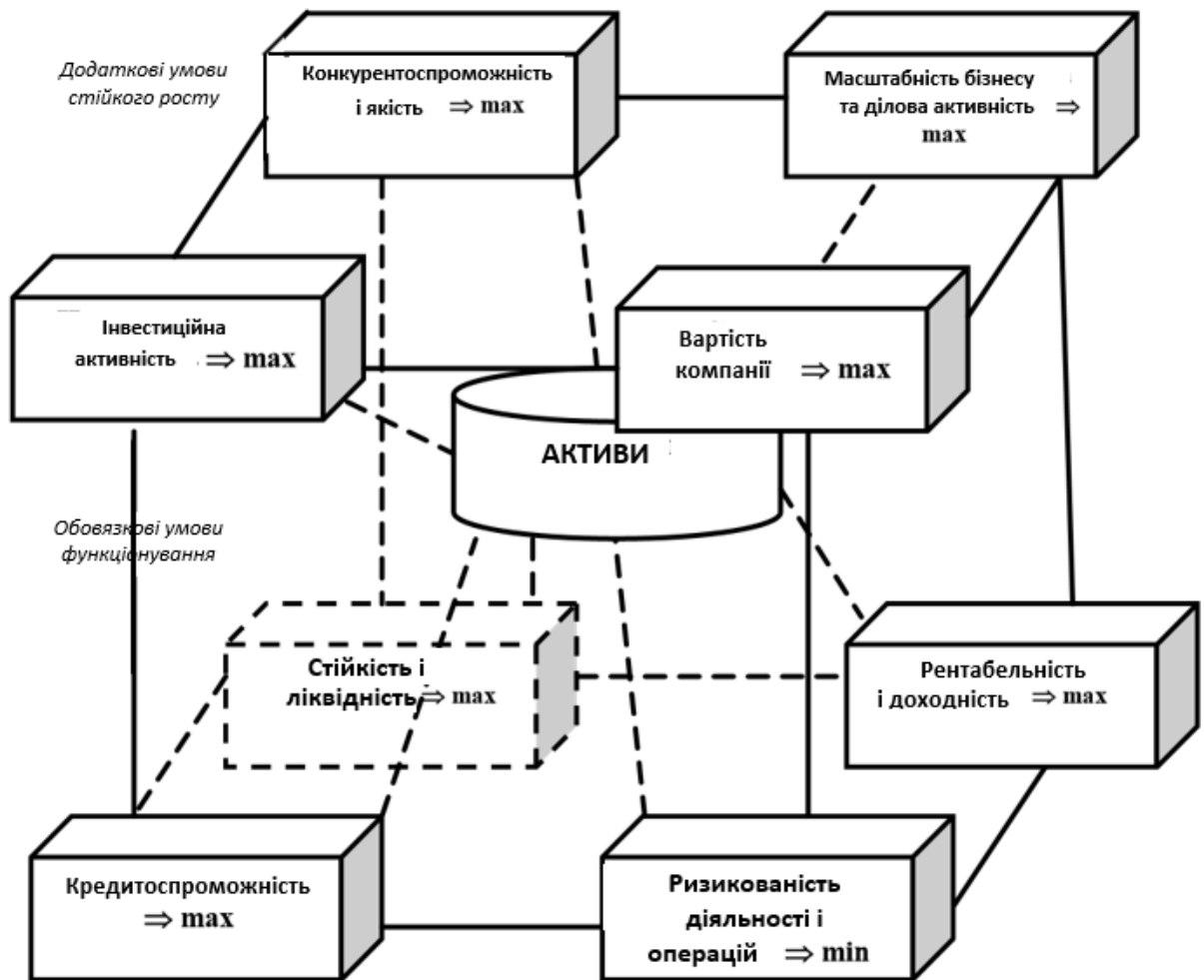

Рис. 3.1. Місце активів в забезпеченні фінансово-економічних та інвестиційних умов функціонування підприємств, які стабільно розвиваються

- оцінювання стану активів та ефективність їх використання на всіх етапах виробничо-фінансового циклу виробництва продукції та на різноманітних етапах життєвого циклу підприємства;
- розробка прийнятних технічних, соціальних, інноваційних, екологічних та інших умов появи, використання та ліквідації активів;
- незалежна та справедлива оцінка вартості активів підприємства;

- оперативне виявлення факторів ризику, пов'язані з появою та використанням активів;
- розробка оптимального управлінського рішення, яке сприяє підтриманню / створенню конкурентних переваг і зміцненню стійкості підприємств, а в кінцевому результаті – в максимізації добробуту його власників.

Основні принципи аналізу використання активів підприємств є:

- об'єктивність і актуальність результати, отримані в процесі аналіз і їх наукова обґрунтованість;
- комплексність і системність аналітичних заходів;
- суттєвість і оптимальність прийняття раціональність управлінських рішень;
- співвідношення витрат на здійснення аналізу і корисність отриманої інформація для зацікавлених користувачів;
- принцип виділення провідної ланки (при виборі більшість прийнятних варіантів управлінських рішень);
- своєчасність отримання вихідних аналітичних даних;
- кількісна визначеність, варіантність, достовірність, ясність і зіставність результатів аналізу.

Економічний аналіз використання активів може бути представлений, з одного боку, як інтегральна частина системи більш високого рівня – комплексного-економічного аналізу, з іншого боку – як повна система, із власною внутрішньою структурою. Таке системне розуміння економічного аналізу активів підприємств дозволяє вибудувати ієрархічну структуру (рис. 3.2).

Важливим моментом комплексного економічного аналізу використання активів є методологія, під якою розуміють керівний документ, що описує механізм аналізу об'єкта дослідження із зазначенням всієї можливої агрегати джерел інформації, організаційного забезпечення робіт, який характеризує методи, прийоми та процедури аналізу. Рис. 3.3 ілюструє типову структуру методики аналізу використання активів підприємства.

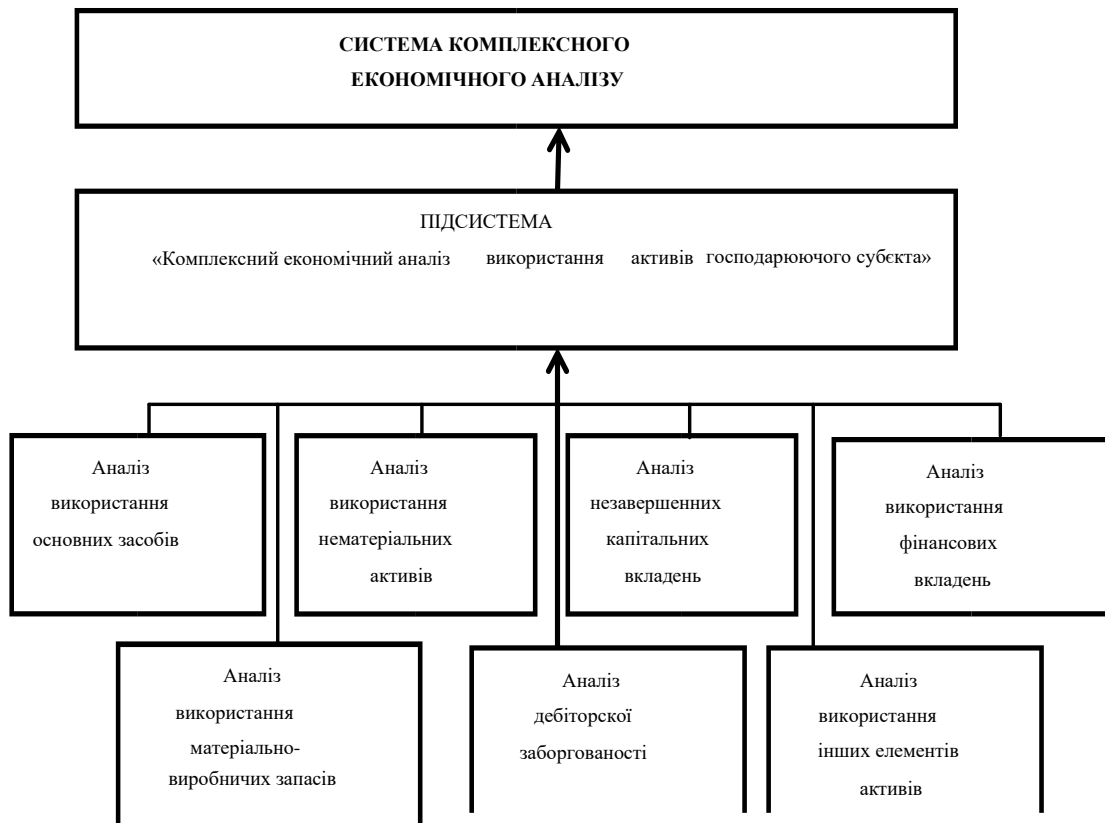

Рис. 3.2. Ієрархічна структура аналізу використання активів підприємства

Як правило, на практиці основні методи аналізу використання активів підприємств є горизонтальний, вертикальний, трендовий аналіз, метод фінансових коефіцієнтів, порівняльний аналіз, факторний аналіз.

Горизонтальний аналіз активів передбачає дослідження вартості окремих видів активів у їх загальній вартості за певний період, розрахунок темпів її зміни. За допомогою вертикального (структурного) аналізу надається дані про активи підприємства у вигляді відносних показників через питомі ваги кожного виду активів у їх загальній вартості.

Трендовий аналіз дозволяє порівняти ціну індивідуальних видів активів підприємств і визначити тенденцію.

Під коефіцієнтним аналізом розуміють аналіз, який дозволяє встановити співвідношення між окремими позиціями звітності підприємств або окремих форми звітності.

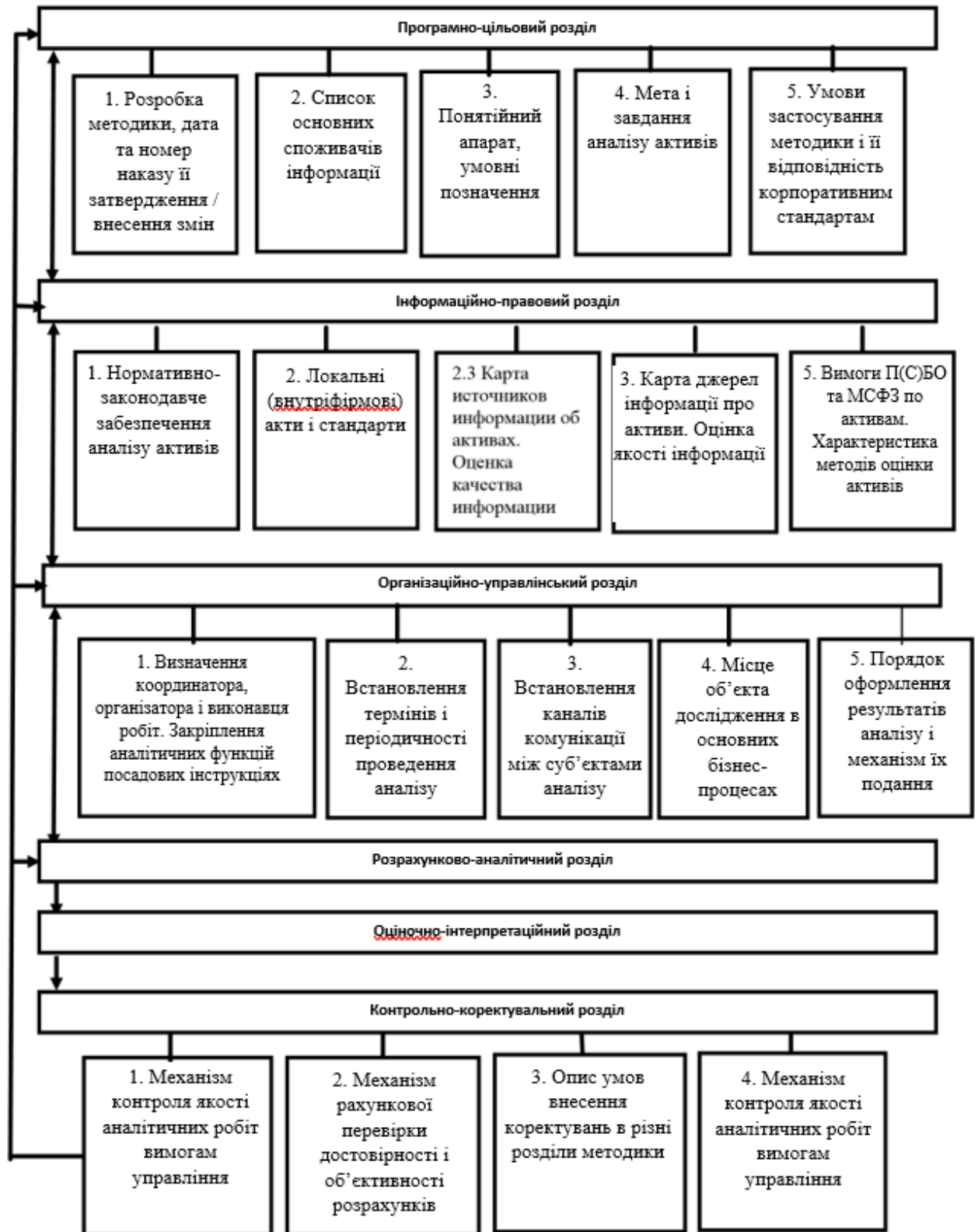

Рис. 3.3. Структура методики аналізу використання активів підприємств

Структуру методики аналізу активів показано на рис. 3.4.

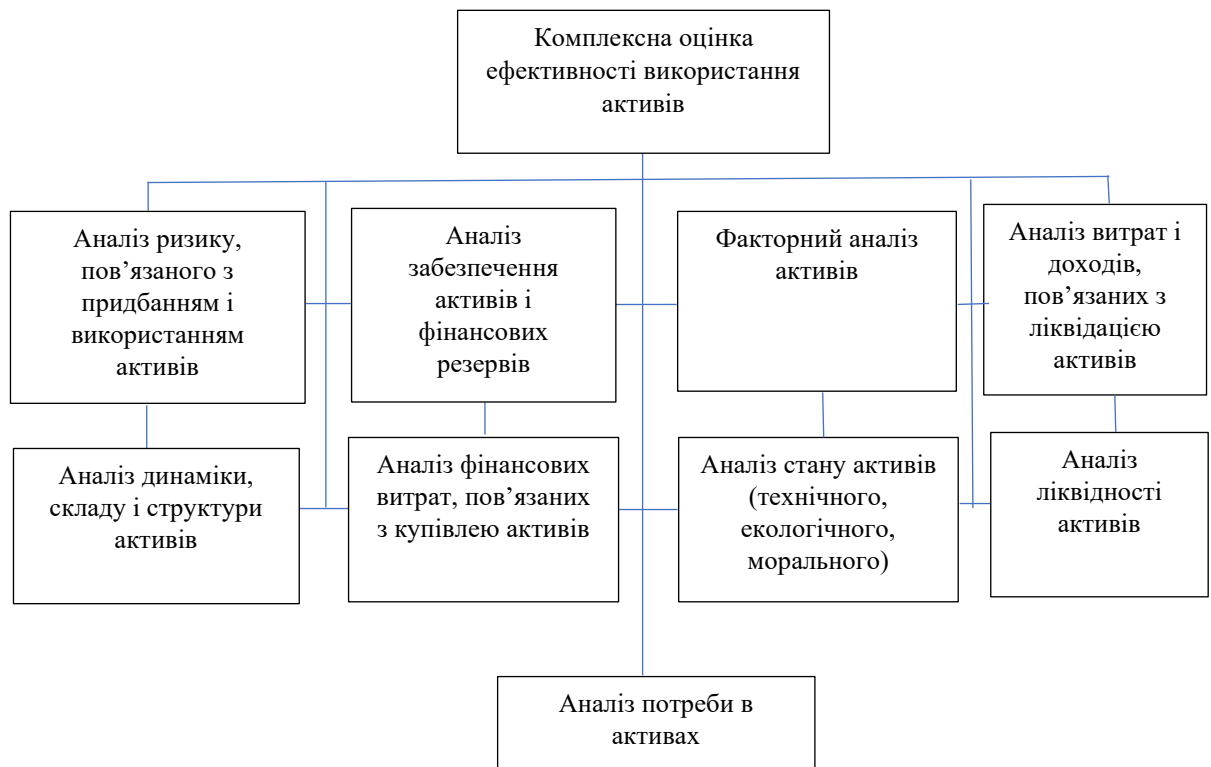

Рис. 3.4. Розрахунково-методичні аспекти економічного аналізу використання активів підприємства

Порівняльний (просторовий) аналіз — це аналіз, який проводиться для одночасної оцінки показників використання активів аналізованого підприємства у порівнянні з показниками конкурентів і середніми загальноекономічними даними. Факторний аналіз дозволяє взяти до уваги вплив індивідуальних факторів формування результативного показника з використанням детермінованих та стохастичних (імовірнісних) методів дослідження.

Отже, обсяг, структура, стан і результативність використання активів підприємства мають прямий вплив на продуктивність собівартість реалізованої продукції та витрати виробництва, ділової активності і системи винагород персоналу, і, відповідно, на кінцевий фінансовий результат діяльності підприємства. Тільки їх комплексний аналіз за допомогою сучасних аналітичних програмно-математичних засобів дозволяє розкрити резерви зростання зазначених вище показників.

3.2. Оцінка використання необоротних активів підприємства

Основною проблемою, з якою стикається підприємство в умовах забезпечення стійкого економічного зростання господарюючих суб'єктів, неефективна політика управління необоротними активами.

Будь-яке підприємство стикається з проблемою раціонального використання основних засобів та виробничих потужностей в умовах ринкової економіки. Від рішення даного питання залежить місце підприємства у промисловому виробництві, його фінансове стан, а також конкурентоспроможність на ринку.

До складу завдань, необхідних для аналізу необоротних активів, входять :

- вивчення середніх залишків необоротних активів загалом та окремих їх статей;
- дослідження складу, структури та динаміки необоротних активів та окремих їх статей;
- знаходження показників, що показують стан необоротних активів, а саме: зношеності, придатності, оновлення, вибуття, їх зміна за аналізований період;
- розгляд показників, пов'язаних з ефективністю застосування необоротних активів;
- проведення факторного аналізу необоротних активів, а також визначення їх впливу на прибутковість організації;
- обґрунтування та розрахунок резервів зростання ефективності використання необоротних активів.

Опис методів аналізу необоротних активів, відокремлено від оцінки майнового стану, у справжньому економічній літературі достатньо складно знайти, проте деякі автори виділяють його в окрему категорію.

Усі методики авторів, схожі та виділяють структурно-динамічний аналіз необоротних активів.

До різниці у думках авторів відносяться кількість пропонованих етапів для аналізу необоротних активів, а також всілякі системи досліджуваних показників. Застосування комбінованих методів в оцінці необоротних активів дають найбільш повну характеристику.

Далі наведено результати аналізу необоротних активів на підприємстві на прикладі Кам'янець-Подільського колективного швейного підприємства на основі даних бухгалтерської звітності підприємства.

На початку проведено аналіз складу та структури активів Кам'янець-Подільського колективного швейного підприємства, поданий у табл. 3.1.

Далі розглянемо склад, структуру та динаміку необоротних активів підприємства за 2019-2020 роки, представлені в табл. 3.2.

Таблиця 3.1

Склад та структура активів

Активи	2019 р.		2020 р.		Зміна за звітний період		Темп зміни – %
	Сума, тис. грн.	Питома вага, %	Сума, тис. грн.	Питома вага, %	Сума, тис. грн.	Питома вага, %	
Необоротні активи	723398	27,7	694909,5	24,3	-28488,5	-3,4	96,1
Оборотні активи	1891046	72,3	2166688	75,7	275642,5	3,4	114,6
Разом	2614444	100	2861597,5	100	247154	-	109,5

З таблиці видно, що основну частина необоротних активів складають основні кошти, які розглянемо у табл. 3.3.

Підводячи підсумок, необхідно відзначити, що ефективність застосування необоротних активів на підприємстві характеризується їх прибутковістю (рентабельністю) та оборотністю. Коефіцієнти ефективності використання необоротних активів представлені у табл. 3.4.

Таблиця 3.2

Склад та структура необоротних активів

Необоротні активи	2019 р.		2020 р.		Зміна за звітний період		Темп зміни – %
	Сума, тис. грн.	Питома вага, %	Сума, тис. грн.	Питома вага, %	Сума, тис. грн.	Питома вага, %	
Необоротні активи:	723398	100	694909,5	100	-28488,5	723398	96,1
Нематеріальні активи	1693,5	0,23	1567	0,23	-126,5	1693,5	92,5
Основні засоби	699242,5	96,7	662828	95,4	-36414,5	699242,5	94,8
Відкладені податкові активи	14848,5	2,05	21044,5	3,03	6196	14848,5	141,7
Інші необоротні активи	7613,5	1,05	9470	1,36	1856,5	7613,5	124,4

Далі для узагальнюючої характеристики ефективності застосування основних коштів необхідно проаналізувати наступні показники: фондорентабельність, фондвіддача, фондомісткість питомих капітальних вкладень на одну гривню приросту продукції.

Найбільшу питому вагу в структурі необоротних активів займають машини та обладнання – більше 60 %. Доцільно розглянути питання, пов'язане із збільшенням нематеріальних активів в структурі необоротних активів. В цілому в структурі основних засобів не сталися суттєві зміни. Ефективність використання необоротних активів підприємства не змінилася. Про це свідчить показник оборотності необоротних активів, рівний 0. Рівень рентабельності необоротних активів збільшився на 15,2%. Ефективність використання основних засобів у 2020 р. підвищилася. Прибуток від реалізації продукції збільшився. Також спостерігається зріст показника фондорентабельності у 2020 р. на 16,7, що вважається позитивною динамікою. При цьому позитивною тенденцією для підприємства є зниження фондомісткості.

Таблиця 3.3

Склад та структура основних засобів

Необоротні активи	2019 р.		2020 р.		Зміна за аналізований період		Темп зміни – %
	Сума, тис.грн.	Питома вага – %	Сума, тис.грн.	Питома вага, %	Сума, тис.грн.	Питома вага, %	
Основні кошти в тому числі:	2114713	100	2174596	100	59883	0	102,8
Будинки	626419,5	29,6	626419,5	28,8	0	-0,8	100
Споруди	53713,5	2,5	53734,5	2,5	21	0	100,04
Машини та обладнання	1324856	62,6	1374909,5	63,2	50053,5	0,6	103,8
Транспортні засоби	72264	3,4	82068,5	3,8	9804,5	0,4	113,6
Інвентар	14259	0,7	14263	0,7	4	0	100,03
Інші	57	0,003	57	0,003	0	0	100
Земля	23144	1,09	23144	1,06	0	-0,03	100

Таблиця 3.4

Коефіцієнти ефективності використання необоротних активів

Показники	2019 р.	2020 р.	Відхилення, (+,-)
Виторг від реалізації продукції, тис. грн.	6227240,5	6139629	-87611,5
Середньорічна вартість необоротних активів, млн грн.	361699	347454,5	-14244,5
Прибуток від реалізації товарів, продукції, робіт, послуг, млн грн.	205974,5	250542,5	44568
Коефіцієнт оборотності необоротних активів, оборотів	17,2	17,7	0,5
Тривалість обороту необоротних активів, дні	21	21	0
Рентабельність необоротних активів, %	56,9	72,1	15,2

Таблиця 3.5

Розрахунок показників: фондівдача, фондорентабельність та фондомісткість

Показники	2019 р.	2020 р.	Відхилення (+,-)	Темп зміни, %
Виторг від реалізації продукції, тис. грн.	6227240,5	6139629	-87611,5	98,6
Середньорічна вартість основних коштів, млн грн.	349621	331414	-18207	94,8
Прибуток від реалізації товарів, продукції, робіт, послуг, млн грн.	205974,5	250542,5	44568	121,6
Фондовіддача, грн.	17,8	18,5	0,7	103,9
Фондорентабельність, %	58,9	75,6	16,7	-
Фондомісткість, грн.	0,06	0,05	-0,01	83,3

Так як підприємство зіткнулося зі збільшенням показника фондівдача, то необхідно продовжувати нарощувати цей показник у подальшому, а для цього підприємству необхідні : модернізація та технічне переоснащення підприємства, укрупнення активною частини основних фондів; збільшення швидкості впровадження нових фондів, стрімке досягнення їх проектної потужності; розширення моделей обладнання, оновлення старих машин, верстатів, що беруть участь у процесі виробництва; збільшення продуктивності роботи кожної одиниці обладнання, використання сучасних технологій, підвищення якості виробництва та праці, розподіл передового досвіду, уважний ставлення до технічного оснащення.

3.3. Шляхи покращання ефективності використання оборотних активів підприємства

Можливість ефективного функціонування та економічній стійкості компаній більшою мірою залежність від безпеки оборотних активів, їх будови

та належного застосування. Дані фактори дозволяють забезпечити безперервний процес відтворення, надійний фінансовий стан всіх господарюючих суб'єктів.

Кожне підприємство, яке здійснює економічні діяльності, має власні оборотні активи. Оборотні активи дають можливість безперервно здійснювати процес виробництва і продаж продукції. Вони є складають єдиний комплекс, в розробці беручи участь в обороті коштів ринкової економіки. Оборотні – це активи, які забезпечують безперервне систематичне виробництво та обіг, використовувані з метою отримання економічної вигоди протягом одного виробничого циклу.

«Аналіз оборотних активів є одним із основних факторів успішного фінансового стану підприємства, оскільки саме в процесі обороту використовуваних засобів компанія отримує свою вигоду» [32, с. 20]. Цей фактор надзвичайно важливий та дозволяє успішно функціонувати та розвивати кожній організації. Результати аналізу оборотних активів розглядається як інформаційний компонент прийняття управлінських рішень на різних рівнях управління. Далі оформляються висновки, які в майбутньому розподілені між структурами як важливий компонент для того, щоб провести модернізацію та ліквідувати недоліки. Наприклад, «визначення цілей розвитку фірми відбувається в процесі вибору із якийсь альтернативний набір цілей. Деякі частини управлінської роботи пов'язані з відбором і оцінкою складності виконання поставлених цілей, які досягаються з допомогою прийняття управлінських рішень» [33].

Існує багато шляхів покращити інформаційне забезпечення аналізу оборотних активів. Один із них – це складання проекту обліково-аналітичної системи організації з позиції управлінський аспекту. Схожі рішення дозволяють з допомогою розробки єдиного підходу до методики аналізу і вдосконалення інформаційний компонента, розв'язати задачу аналізу оборотних активів. «Управлінська обліково-аналітична система разом з бухгалтерською

фінансовою обліково-аналітичною системою бере участь в інтегрованій обліковій системі організації з метою формування обліково-аналітичної інформації для досягнення оперативно-стратегічних цілей управління організації» [24, с. 63]. Оборотні активи будь-якої фірми – це істотний аспект її економічної роботи. Докладний розгляд наявних в організації недоліків, дозволить переконатися, що основна частина з яких є проблеми в реалізації забезпечення фінансової, податкової та політика організації в умовах ринкової економіки. Особливість виробничо-господарської діяльності полягає в істотному розмірі оборотних активів у структурі майна компанії. З цього випливає, що для бізнесу проблеми продуктивності застосування оборотних активів є має нагальний характер. Оскільки оборотні активи формують провідну частку ліквідних активів, їх вартість повинна бути достатньо для забезпечення рівномірної роботи компанії.

Стійке надходження сировини є одним з головних проблемних місць в ситуації дефіциту оборотних активів багатьох підприємств. Така тенденція є причина того, що компанії одночасно купують на багато більше сировини ніж це необхідно. В результаті формуються значний платежі, які створити потребу в оплаті надлишку товару. Забезпечення необхідних оборотних коштів, дозволяє підприємству оплатити сировину та працю працівників, несуть витрати, пов'язані з виробничою і збутовою діяльністю, дозволяє компаній плавно розвивати свій функціонал та прогресувати як у вітчизняному ринку, а також у міжнародній сфері. Все це на практиці зводиться до того, що «фірмі потрібно вирішувати подібні внутрішні не потрібні проблеми, які може було б уникнути. Найбільш гострою з усіх проблем є проблема управління запасами. Докладний розгляд вище згаданого питання дозволить відчутно підняти оборотний капітал компанії» [15, с. 26].

При здійсненні аналізу оборотних активів необхідно встановити оптимальність їх обсягу і структури утворення. Додаткове розширення оборотних активів має ряд обмежень. Зростання оборотного капіталу є

виправданим у випадку наступної активізації продаж, а отже, зростання прибутку. Слід зауважити, що процеси формування та використання оборотних коштів може бути пов'язані із ризиком фінансових втрат за умови як нестачі, так і надлишку оборотних активів. Ось чому «слід уникати необґрунтованого зростання оборотних активи, що здатне викликати появу тимчасово вільних активів, що викликають безпідставні витрати та, у свою чергу, може призвести до зменшення в прибутку» [26]. Отже, «при створенні нової організації розмір оборотних коштів поряд з основним капіталом визначає вартість проєкту і обсяг необхідно інвестицій, а для комерційної організації оборотний капітал може набагато перевищувати основний» [27].

З точки зору достатність оборотних коштів жоден із факторів не є таким важливим як швидкість обороту товарних запасів. Однак для того, щоб визначити вплив цих чинників необхідно враховувати, як мінімум повні дані про доступність резервів та визначити норми їх використання. Згідно з вище викладеним основним питанням залишається якість постановки бухгалтерського обліку. Система обліку на складах вимагає поліпшення. Трапляються такі ситуації, коли організація купує той самий товар за різною вартістю. На складах товари обліковуються на картках, що відрізняються одна від одної (так як ціна товарів відрізняється). З плином часу, бухгалтеру необхідно списувати зі складу цей товар, за якоюсь визначеною вартістю, однак враховуючи, що товар списаний з кількох карт, виявляється новий спосіб списання – ймовірнісний, залежно від взятої картки.

Успішна діяльність будь-якого підприємства потребує оборотних активів. Вони дозволяють здійснювати безперервний процес виробництва продукції фірми. Аналіз оборотних активів відіграє одну з ключових ролей у фінансовому стані компанії, тому що через оборот коштів, підприємство отримує прибуток від торгівлі. Неправильно підібрана платіжна система розрахунків учасників ринкових відносин, не відповідні дійсності висновки у фінансовому

менеджменті та мала швидкість обороту є основними помилками у застосуванні оборотних активів.

Для того, щоб уникати таких проблем, необхідно зосередити увагу на трьох ключових напрямках:

- інформаційний супровід управлінської роботи в галузі формування
- ресурсів;
- аналітичне забезпечення прийняття висновків у виборі схем та інструментів формування оборотних активів;
- забезпечення належного внутрішнього контролю використання коштів, результативності роботи кожного підрозділу по підтримці ефективного переміщення оборотних активів господарюючого суб'єкта.

Таким чином нормування статей оборотних активів є одним із головних пріоритетів будь-якої організації. Компаніям доцільно автоматизувати всі процеси та мотивації персоналу, для виконання встановлених завдань. Усунення даних моментів, дозволить організаціям в найближчому майбутньому більше ефективно здійснювати облік матеріальних оборотних активів, це дозволить підняти продуктивність роботи організації.

Висновки до розділу 3

Горизонтальний аналіз активів передбачає дослідження вартості окремих видів активів у їх загальній вартості за певний період, розрахунок темпів її зміни. За допомогою вертикального (структурного) аналізу надається дані про активи підприємства у вигляді відносних показників через питомі ваги кожного виду активів у їх загальній вартості. Трендовий аналіз дозволяє порівняти ціну індивідуальних видів активів підприємств і визначити тенденцію. Під коефіцієнтним аналізом розуміють аналіз, який дозволяє встановити співвідношення між окремими позиціями звітності підприємств або окремих форми звітності.

Структура, стан і результативність використання активів підприємства мають прямий вплив на продуктивність собівартість реалізованої продукції та витрати виробництво, ділової активності і системи винагород персоналу, і, відповідно, на кінцевий фінансовий результат діяльності підприємства. Тільки їх комплексний аналіз за допомогою сучасних аналітичних програмно-математичний засобів дозволяє розкрити резерви зростання зазначених вище показників.

Кожне підприємство, яке здійснює економічні діяльності, має власні оборотні активи. Оборотні активи дають можливість безперервно здійснювати процес виробництва і продаж продукції. Вони є складають єдиний комплекс, в розробці беручи участь в обороті коштів ринкової економіки. Оборотні – це активи, які забезпечують безперервне систематичне виробництво та обіг, використовувани з метою отримання економічної вигоди протягом одного виробничого циклу.

Особливість виробничо-господарської діяльності полягає в істотному розмірі оборотних активів у структурі майна компанії. З цього випливає, що для бізнесу проблеми продуктивності застосування оборотних активів є має нагальний характер.

Аналіз оборотних активів відіграє одну з ключових ролей у фінансовому стані компанії, тому що через оборот коштів, підприємство отримує прибуток від торгівлі. Неправильно підібрана платіжна система розрахунків учасників ринкових відносин, не відповідні дійсності висновки у фінансовому менеджменті та мала швидкість обороту є основними помилками у застосуванні оборотних активів.

Для того, щоб уникати таких проблем, необхідно зосередити увагу на трьох ключових напрямках: інформаційний супровід управлінської роботи в галузі формування ресурсів; аналітичне забезпечення прийняття висновків у виборі схем та інструментів формування оборотних активів; забезпечення належного внутрішнього контролю використання коштів, результативності

роботи кожного підрозділу по підтримці ефективного переміщення оборотних активів господарюючого суб'єкта.

ВИСНОВКИ

Поняття активів відображено в таких економічних категоріях, як кошти, економічні ресурси, майно, матеріальні речі та майно. Активи підприємства можна визначити на основі інтерпретації притаманних їм характеристик. Ці характеристики притаманні активам як об'єкту, що підлягає управлінню.

Виходячи з детальної класифікації видів активів підприємства, можна зробити висновок, що ця економічна категорія є досить багатогранною. Крім того, не можна вважати наведену класифікацію досконалою та беззаперечною, оскільки з деякими її положеннями можна не погоджуватися, а якщо підходити до розгляду активів з різних точок зору, то цю класифікацію можна доповнювати та розвивати далі.

Галузева специфіка підприємства по-різному впливає на формування та управління активами. Необоротні активи схильні до впливу галузевої специфіки, оскільки підприємства, що працюють в одній сфері, відчують потребу в необоротних активах таких видів, які практично не важливі для підприємства, що працює в іншій сфері. Оборотні активи практично не зазнають впливу галузі діяльності, оскільки вони представлені в основному грошовими коштами та їх еквівалентами, фінансовими інвестиціями, дебіторською заборгованістю, яка має грошову форму відображення.

З позиції економічного аналізу актив господарюючого суб'єкта можна розглядати як кількісно вимірюваний у вартісному виразі ресурс, який має певний ступінь ризику та тривалість життєвого циклу, здатного принести економічні вигоди і взаємодіяти з іншими активами в різних бізнес-процесах на користь власника.

В ході економічного аналізу активів необхідно притримуватися певної логічної послідовності дій, враховуючи причинно-наслідкові зв'язки між

процесами, які пов'язані з переміщенням і використанням активів та кінцевими результатами діяльності організації

Розглядаючи аналіз активів як систему, вивчення її логічної цілісності та ідентифікації різноманітних видів зв'язків всередині об'єкта лежать в основі системного підходу як одного із напрямків методології наукового знання.

Концентрація уваги аналітика на конкретних елементах системи дозволяє йому вирішити ледве чи не головне завдання системного аналізу – знайти просте в складному, пояснити загальний стан систем через аналіз стану її індивідуальних компонентів та оцінки ступенів впливу їх на інші складові системи.

Від рівня інтенсивності, а також ефективності застосування основних засобів має пряму залежність прибутковість капіталу, а також багато показників діяльності підприємства.

Структура, стан і результативність використання активів підприємства мають прямий вплив на продуктивність собівартість реалізованої продукції та витрати виробництва, ділової активності і системи винагород персоналу, і, відповідно, на кінцевий фінансовий результат діяльності підприємства. Тільки їх комплексний аналіз за допомогою сучасних аналітичних програмно-математичний засобів дозволяє розкрити резерви зростання зазначених вище показників.

Кожне підприємство, яке здійснює економічні діяльності, має власні оборотні активи. Оборотні активи дають можливість безперервно здійснювати процес виробництва і продаж продукції. Вони є складають єдиний комплекс, в розробці беручи участь в обороті коштів ринкової економіки. Оборотні – це активи, які забезпечують безперервне систематичне виробництво та обіг, використовувані з метою отримання економічної вигоди протягом одного виробничого циклу.

Особливість виробничо-господарської діяльності полягає в істотному розмірі оборотних активів у структурі майна компанії. З цього випливає, що для

бізнесу проблеми продуктивності застосування оборотних активів є має нагальний характер.

Аналіз оборотних активів відіграє одну з ключових ролей у фінансовому стані компанії, тому що через оборот коштів, підприємство отримує прибуток від торгівлі. Неправильно підібрана платіжна система розрахунків учасників ринкових відносин, не відповідні дійсності висновки у фінансовому менеджменті та мала швидкість обороту є основними помилками у застосуванні оборотних активів.

Для того, щоб уникати таких проблем, необхідно зосередити увагу на трьох ключових напрямках: інформаційний супровід управлінської роботи в галузі формування ресурсів; аналітичне забезпечення прийняття висновків у виборі схем та інструментів формування оборотних активів; забезпечення належного внутрішнього контролю використання коштів, результативності роботи кожного підрозділу по підтримці ефективного переміщення оборотних активів господарюючого суб'єкта.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Батюк Б. Б., Вороний І. В. Теорія прийняття управлінських рішень в менеджменті підприємства та їх класифікація. Науковий вісник ЛНУВМ та БТ імені С. З. Гжицького. 2016. № 2. С. 3-8.
2. Бенько М. М. Інформаційні системи і технології в бухгалтерському обліку: монографія. Київ, 2010. 336 с.
3. Блакита Г. В., Ромашевська Н. О. Бухгалтерський облік. Практикум. навч. посіб. Київ: Центр учбової літератури, 2016. 152 с.
4. Бруханський Р. Ф. Адаптація бухгалтерського обліку до сучасних потреб управління. The genesis of genius. 2017. № 8. С. 10-16.
5. Бутинець Ф. Бухгалтерський фінансовий облік. Підручник. Житомир: ЖІТІ, 2019. 912 с.
6. Гнатенко Є.П. Алгоритм аналізу основних виробничих засобів на підприємстві. Економічний аналіз, 2016. Том 26. № 1. С. 99-105.
7. Голов С. Ф. Управлінський облік: підручник. – 3-тє вид. К.: Лібра, 2016. 704 с.
8. Добровський В. М. Управлінський облік : навч. посіб. : КНЕУ. Київ : КНЕУ, 2018. 278 с.
9. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» № 996 XIV від 16.07.1999 р. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/996-14> (дата звернення: 10.11.2021).
10. Інструкція про безготівкові розрахунки в Україні в національній валюті від 21.01.2004 р. № 22. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0377-04>.
11. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій, затверджена МФУ № 291 від 30.11.99 р. (зарєєстровано в міністерстві юстиції України за №892/4185 від 21.12.99 р.

12. Кандиба К.О. Аналіз ефективності використання основних засобів. Управління розвитком, 2017. № 3(166). С. 12-14.
13. Карпушенко М. Ю. Організація обліку: навч. посібник. Харк. нац. акад. міськ. госп-ва. Харків: ХНАМГ, 2018. 241с.
14. Касич А. О. Відмінності встановлення фінансового результату в бухгалтерському і податковому обліку. Актуальні проблеми економіки № 2 (116), 2016. 191 с.
15. Кліменко О. В. Інформаційні системи і технології в обліку. Навчальний посібник. К.:ЦУЛ, 2017. 320с.
16. Коблянська О. І. Фінансовий облік: Навч. посібник. К.: Знання, 2017, 471с.
17. Кожин В.Я. Основы бухгалтерского учета. URL: <http://refdb.ru/look/2831079.html>.
18. Корнеев И. К., Машурцев В. А. Информационные технологии в управлении: науч.- метод. пособ. Москва, 2001. 158 с.
19. Костюк О. В. Аналіз і контроль необоротних матеріальних активів підприємства. – Рукопис. Дослідження на здобуття ступеня магістра за спеціальністю 8.03050901 «Облік і аудит». Тернопільський національний економічний університет, Тернопіль, 2017.
20. Кужельний М. В., Линник В. Г. Теорія бухгалтерського обліку. Підручник, Київ: КНЕУ, 2017. 334 с.
21. Кузіна Р. Методичний аспект контент аналізу узгодженості національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку та міжнародних стандартів фінансової звітності. Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Економіка № 6 (171), 2015. 31 с.
22. Лень В. С. Фінансовий облік. Підручник. К.: ВЦ «Академія», 2017, 608 с.
23. Лень В. С., Нехай В. А. Облік і аудит. Вступ до фаху: навч. посіб. Київ: Центр учбової літератури, 2018. 256 с.

24. Лень В.С. Бухгалтерський облік в Україні: основи та практика: навч. посіб. В. С. Лень, В. В. Гливенко. Київ: «Центр навчальної літератури», 2018. 608 с.
25. Лишиленко О. В. Бухгалтерський фінансовий облік. Підручник. К.: Видавництво „Центр навчальної літератури”, 2015. 528с.
26. Марданов А. З. Экономические эффекты от внедрения CRM. URL: <http://www.cfin.ru/itm/crm/effects.shtml>.
27. Марченко П. М. Шляхи вирішення проблеми зберігання електронних документів в архіві . К., 2002. С. 14-18.
28. Матвієнко О. В., Цивін М. Н. Основи організації електронного документообігу: навч. посіб. Київ, 2008. 112 с.
29. Мелещенко А. О., Скарлат О. С. Електронне діловодство. Нац. акад. наук України, Ін-т кібернетики ім. В. М. Глушкова. Київ : Наукова думка, 2013. 138 с.
30. Микитюк П. П. Основні критерії оцінки ефективності інвестиційно-інноваційних проектів. Економічний простір. 2013. №71. С. 125-134.
31. Михайлов М. Г. Національні стандарти в бухгалтерському обліку. Питання використання. К.: Вища школа, 2017, 285 с.
32. Михайлов М. Г., Телегунь М. І. Бухгалтерський фінансовий облік в сільськогосподарських підприємствах. Навч. посібник. К.: Центр учбової літ-ри, 2018, 472 с.
33. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку № 1 „Загальні вимоги до фінансової звітності” від 07.02.2013 №73. URL:<http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13>.
34. Огійчук М. Ф. Бухгалтерський облік на с-г підприємствах. Підручник. К.: Аграрна освіта, 2016, 605 с.
35. Організація бухгалтерського обліку: навчальний посібник / За ред. В. С. Лєня. К.: Центр навчальної літератури, 2006. 696 с.

36. Організація бухгалтерського обліку: підручник для студентів спеціальності «Облік і аудит» вищих навчальних закладів / За ред. проф. Ф. Ф. Бутинця. [3-є вид., доп. і перероб]. Житомир: ПП «Рута», 2002. 592 с.
37. Орлова В. К. Фінансовий облік. Навч. посібник. К.: «Центр навчальної літератури», 2017. 510с.
38. Петіна Л. В. Особливості цифровізації управлінського та а бухгалтерського обліку на сільськогосподарських підприємствах. Збірник наукових праць ЧДТУ. Серія «Економіка». 2010. Вип. 25. Ч. Е-С. 26-29.
39. Пилипенко А. А., Оленко В. І. Організація обліку і контролю: навч. посібник. Харків: Вид. ХДЕУ, 2002. 288 с.
40. План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій, затверджений наказом Міністерства фінансів України від 30.11.1999 №291 (zareєстрований в Міністерстві юстиції України 21.12.1999 за №892/4185).
41. Податковий кодекс України від 23.12.2010 р. № 2856-VI. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.
42. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 "Витрати", затверджене наказом Міністерства фінансів України від 31.12.99 р. №318, zareєстроване в Міністерстві юстиції України 19.01.2000 р. №27/4248. URL: <http://docs.dtkr.ua/isobuh/>.
43. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку № 7 „Основні засоби” від 27.04.2000 N 92. URL:<http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0288-00>.
44. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку № 8 “Нематеріальні активи” від 18.10.99 N 242. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0750-99>.
45. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку № 9 “Запаси” від 20.10.99 N 246. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0751-99>.
46. Положення про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку / затверджене наказом Міністерства фінансів України від 24.05.1995 № 88 [zareєстроване в Міністерстві юстиції України 05.06.1995 за № 168/704.

47. Полянська О. А. Проблемні аспекти цифровізації управлінського обліку. Вісник Львівської комерційної академії. Львів: Видавництво Львівської комерційної академії. 2011. Вип. 35. С. 286- 290.
48. Порицкий И. А. Развитие логистики взаимодействия видов транспорта на базе концепции единого информационного пространства: дис. ... канд. тех. наук: 05.22.01. Ростов-на-Дону, 2014. 183 с.
49. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні : Закон України від 16.07.99 р. № 996-ХІУ, із змінами та доповненнями.
50. Райзберг Б. А., Лозовский Л. Ш., Стародубцева Е. Б. Современный экономический словарь / под общ. ред. Б. А. Райзберга. 6-е изд., доп. и перераб. Москва: ИНФРА-М, 2011 (Тверь). 512 с.
51. Результаты автоматизации документооборота. URL: <http://blanker.ru/promo/2/1160>.
52. Савченко О. Р. Інформаційне забезпечення системи менеджменту організації. Наукові записки. 2013. Вип. 21. С. 86-89. URL : <http://goo.gl/ik6Fbd> Скриль В.В. Бізнес-моделі підприємства: еволюція та класифікація. Економіка та управління підприємствами. Випуск № 7. 2016. С. 490-497.
53. Садовська І. Б., Божидарнік Т. В., Нагірська К. Є. Бухгалтерський облік. Навч. посібник. К. : Центр учбової літератури, 2013. 688 с.
54. Сараєва Г. 1С:Бухгалтерія 8.2: доступно для бухгалтера. Х.: Фактор, 2016. 528 с.
55. Світовий ринок систем електронного документообігу. URL: <http://easy-code.com.ua/2011/08/svitovij-rinok-sistem-elektronnogo-dokumentoobigu>.
56. Севостьянов Р. С. Анализ эффективности и защищенности экономических информационных систем при внедрении инновационных технологий. Управление инновациями. 2011. № 9. URL: <http://www.uecs.ru/uecs-33-332011/item/648-2011-09-26-05-42-49>.
57. Славкова О. П., Гаркуша С. А. Цифровізація обліково-аналітичних процедур отримання інформації. Наукові праці Полтавської державної аграрної

- академії. Т. 1. 2013. Вип. 2 (7). Полтава: ПДАА. С. 19-25.
58. Сонько В. В. Бухгалтерський облік: навч. посібн. для студентів спеціальності «Облік і аудит» вищ. навч. закл. Тернопіль: Астон, 2015. 496 с.
59. Сопко В. Бухгалтерський облік: Навчальний посібник. Тернопіль: Астон, 2015, 412 с.
60. Спільник, І. В., Ярощук О. В. Принцип системності в аналітичних дослідженнях. Економічний аналіз: зб. наук. праць. Тернопіль: Видавничо-поліграфічний центр Тернопільського національного економічного університету «Економічна думка», 2018. Том 28. № 2. С. 182-190.
61. Стельмашук А. М., Смоленюк П. С. Бухгалтерський облік. Навчальний Посібник. Київ «Центр навчальної літератури», 2017. 528 с.
62. Сук Л. К., Сук П. Л. Організація бухгалтерського обліку: Підручник. К. : Каравела, 2019. 624 с.
63. Сусіденко В. Т. Інформаційні системи і технології в обліку. К.: «Центр учбової літератури», 2016. 224 с.
64. Тарасюк Ю. В. Особливості аналізу використання основних засобів [Електронний ресурс] / Ю. В. Тарасюк // Режим доступу : <http://www.pdaa.edu.ua/sites/default/files/studconf/421.pdf>.
65. Терещенко Л. О., Матієнко-Зубенко І. І. Інформаційні системи і технології в обліку, 2020 р.
66. Ткаченко Н. М. Бухгалтерський фінансовий облік на підприємствах України. Київ: А.С.К., 2014. 770 с.
67. Ткаченко Н. М., Борович О. В. Фінансовий облік. Навчальний посібник. К.: Алерта, 2014. 445 с.
68. Толюпа С. В., Гаврилук О. О. Система захисту електронного документообігу. Сучасний захист інформації. № 4. 2016. URL: <http://journals.dut.edu.ua/index.php/dataprotect/article/view/1244>.
69. Хом'як Р. Л. Бухгалтерський облік в Україні : навч. посіб. 2-е вид. Львів : "Інтелект-Захід", 2015. 820 с.

70. Чирський Ю. Електронний цифровий підпис: правові аспекти застосування. Довідник секретаря та офіс-менеджера, № 1, 2007. С. 17–22.
71. Шарманська В. М. Аналіз забезпеченості підприємства основними засобами та ефективності їх використання. Молодий вчений, 2018. № 1 (53)
72. Швець М., Калюжний Р, Гавловський В., Цимбалюк В. Інформаційне законодавство України: концептуальні основи формування. Право України. 2001. № 7. С. 88–91
73. Швець Н. В. Проблемні питання аналізу основних засобів підприємства [Електронний ресурс] / Н. В. Швець, О. Л. Бродський // БІЗНЕС-ІНФОРМ. – 2012. - № 8. – С. 159 – 162. – Режим доступу : http://www.businessinform.net/pdf/2012/8_0/159_162.pdf.
74. Шквір В. Д., Загородній А. Г., Височан О. С. Інформаційні системи і технології в обліку. Навч. посібник. К.: Знання, 2017. 439 с.
75. Юрченко К. Методика розподілу непрямих витрат виробництва. Вісник Податкової служби України № 39, 2015. 158 с.

ДОДАТКИ